

Tartu Ülikool
Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond
Usuteaduskond

Timoteos Pilli

**Esimene kiri tessalooniklastele:
tõlge ja kommentaar**

Bakalaureuseprojekt

Juhendaja
Ergo Naab, PhD

Tartu 2024

Sisukord

Teemavalik	3
Tõlkemeetod	4
Nimede tõlkimine.....	4
Sõnade tõlkimine	4
Tõlkeprotsess	6
(a) Grammatiline tekstianalüüs	6
(b) Tõlke kommenteerimine.....	6
Tõlke ajakava	7
Tõlke tulemused.....	8
Tõlkeprotsessi eelised	8
Tõlkeprotsessi väljakutsed	8
Kokkuvõtte tõlke olemusest.....	10
Esimese kirja tessalooniklastele sisu	12
Esimese kirja tessalooniklastele ajalooline taust	12
Esimese kirja tessalooniklastele dispositioon.....	13
Esimene kiri tessalooniklastele	14
Esimese kirja tessalooniklastele tõlke kommentaar.....	18
Bibliograafia	45
Summary: Translation and Commentay on the First Letter to the Thessalonians. Bachelor’s project by Timoteos Pilli. 2024.....	47
Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks.....	48

Teemavalik

Bakalaureuseprojekti teema valik juurdub probleemimis, mis ei ole eriomane mitte ühelegi kultuurile, vaid hõlmab kõiki, kes räägivad mistahes keelt. Keeled on pidevas muutumises. Viimasest Uue Testamendi tõlkest eesti keelde¹ on nüüdseks möödunud 35 aastat ning on paratamatu, et ühel hetkel muutub selles kasutatav keel vanamoeliseks. Seega on iga generatsiooni ülesandeks tõlkida Piiblit, et see oleks jätkuvalt mõistetav ja kasutatav. See on ilmselt kõige esmasem ja olulisem põhjus ka selleks tõlkeks. Kuigi käesolevas projektis ei tõlgita tervet Piiblit, ega ka tervet Uut Testamenti, vaid ainult ühte Pauluse epistlit, siis on see sellegipoolest motiveeritud uue piiblitõlke vajadusest². Käesolev bakalaureuseprojekt on vaid ühe inimese katse võtta tõsiselt uut piiblitõlget ning viia see läbi väikesel skaalal. Kahtlemata oleks terve Uue Testamendi tõlkimine ühe inimese poolt tohutu ettevõtmine ning võib arvata, et selleks oleks vaja pigem suuremat tõlkijate meeskonda. Uue Testamendi mahtu arvestades on valitud tõlkimiseks esimene kiri tessalooniklastele, mis vastab bakalaureuseprojekti mahule. Ehk on see tulevikus eeskujuks või vähemasti diskussioonimaterjaliks teistele tõlkijatele, kes näevad vajadust uue piiblitõlke järele.

Uue Testamendi lähteteksti valides tuli arvesse võtta peamiselt kaht aspekti: teksti maht ja algteksti keeleline raskustase. Õpingute vältel on süvenenud töö autori huvi antiikkeelte vastu ning eriti kreeka keele vastu. See oli põhjuseks, et valiti Uue Testamendi kirjutis tõlkimiseks. Koos juhendajaga valiti lähtetekstiks esimene kiri tessalooniklastele, mille maht on 5 peatükki (ligikaudu 900 sõna) ning seega sobis mahu mõttes hästi bakalaureuseprojektiks. Kreeka keelt on töö autor õppinud nii Tartu Ülikooli usuteaduskonnas, kui ka läbinud rahvusvahelise kreeka keele algajate kursuse (Ancient Language Institute). Esimene kiri tessalooniklastele on sõnavara poolest rikkalik ning grammatiliselt väljakutse arvestades autori senist kokkupuudet varajaste kristlike tekstidega. Kuigi see oli keelelise raskustaseme poolest autori mugavustsoonist väljas võib käesolevat bakalaureuseprojekti näha võimalusena arendada autori kreeka keele alaseid teadmisi.

---

¹ Uus Testament ja Psalmid. (1990). Tallinn: EELK Konsistoorium.

² 2039. aastal möödub 300 aastat esimesest eestikeelsest piiblitõlkest ning selle puhul planeeritakse uut piiblitõlget. (Raiste 2020)

Tõlkemeetod

Enne tõlkima asumist oli oluline küsida, missugust tõlget luua – kas sihtkeelele või lähtekeelele suunatud tõlget. Kui sihtkeelele loodav tõlge on dünaamiline ning kommunikatiivne, siis on hea tõlke eeldusteks süvenenud teoloogilised teadmised, tõlkija head sihtkeelelised oskused ning kindlasti ka arusaamine lähtetekstist. Seega oleks sihtkeelelise tõlke loomiseks vajalik esmalt luua täpne ja sõna-sõnaline tõlge. Seetõttu on käesolev tõlge lähtekeelele suunatud ning oluliseks on peetud tugineda nii palju lähtetekstile kui võimalik. Kuigi on loodud sõna-sõnaline tõlge, siis on siiski oluline, et lähtetekst saaks loetavaks asjakohases keeles ja süntaksis, ilma et lausete tähendus muutuks ebamääraseks ja arusaamatuks. Sealjuures lähteteksti täpne sõnastus oli tõlkides kõige olulisem prioriteet. Tõlke aluseks on Nestle-Aland „Novum Testamentum Graece“ 28. väljaanne³. Sealjuures on tõlke aluseks vaid NA28 põhitekstina esitatud lugemisviis ning põhitekstile konkureerivad lugemisviisid ei ole selles tõlkes kajastatud.

Nimede tõlkimine

Pärisnimed ja kohanimed on tõlkes kõik transkribeeritud. Selle põhjuseks on ühelt poolt, ja ehk peamiselt, algkeeleline täpsus, kuid ka teksti ühtlustamine. Lähtetekstis ilmub kolm pärisnime (Paulus, Silvanus ja Timoteos) lisaks Jeesuse nimele. Kuna tegemist on akadeemilise tõlkega, siis nimede transkribeerimisega on nähtud võimalust veel selgemini tõsta esile lähteteksti. Teksti ühtluse mõttes ei ole erand ka Jeesuse nimi. Kuigi põhjust selle mitte transkribeerimiseks annaks Jeesuse pärisnime ja epiteedi transkriptsiooni võõristav karakter, eriti kui neid käänata (nom. Ἰησοῦς Χριστός – *Iēsous Christos*). Arvestades, et Jeesuse pärisnimi ilmub kokku 16 korda ning tema epiteet 9 korda (millest 7 on koos pärisnimega), siis võib see tõlget lugedes olla harjumatu, kuid jäädes otsusele kindlaks, et kõik nimed tõlkes transkribeeritakse, siis nii on ka Jeesuse nimega. Veel ilmub Saatana nimi (Σατανᾶς – *Satanās*), mis on samuti tõlkes transkribeeritud (5:3).

Sõnade tõlkimine

Mitmetähenduslikud sõnad on läbivalt tõlgitud samamoodi (nt πρόσωπον – *pale*), kui ei ole põhjust tõlget muuta. Kui mingi sõna on tõlgitud teistmoodi, siis on kommentaaris välja

---

³ Nestle-Aland. 2012. Novum Testamentum Graece (28.). Barbara and Kurt Aland, Johannes Karavidopoulos, Carlo M. Martini, Bruce M. Metzger Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft.

toodud põhjendus (nt verb παρακαλέω – salmides 2:12, 4:1, 4:10, 5:14 „manitsema“, kuid salmides 3:2, 4:18, 5:11 „julgestama“). Sünonüümsete tähendustega sõnad on läbivalt tõlgitud ühtemoodi, et kajastada lähteteksti sõnavarilist variatsiooni (nt πονηρός ja κακός – kuri ja halb). Märkimist väärrib ka „evangeeliumi“ (εὐαγγέλιον) tõlkimine läbivalt „rõõmusõnumina“. 1. saj inimeste keeleteadvusse sisenes see sõna läbi keisrikultuse, sest keisrit peeti heategijaks, kes toob hea sõnumi võidust vaenlase üle. Sellises kontekstis on paratamatu näha Pauluse teatud provokatsiooni keisriideoloogia vastu, kui ta kuulutas „evangeeliumi“ toojaks mitte keisrit, vaid Jeesust (Naab 2014, 1206-1218). Meie jaoks sõna „evangeelium“ tähistab vaid pauluslikku kasutust ning on otseselt seostatav Uue Testamendi nelja evangeeliumi ja Jeesuse õpetustega. See tähendab, et εὐαγγέλιον tõlkimine „evangeeliumiks“ on sihtkeelele suunatud tõlge ning lähtekeelele täpsem on seda tõlkida sõna etümoloogiast lähtuvalt. Tekstis ilmuvad sõnad χαρά (tõlgitud rõõm), ἀγαθός (tõlgitud headus) ja καλός (tõlgitud ilus), mis tähendab, et sõna εὐαγγέλιον tõlkimisel on sõnadekordus vältimatu. „Rõõmusõnum“ lubab aga sõna tõlkida liitsõnana, et paremini kajastada lähtesõna olemust (prefiks + nimisõna). Sõnad, mis on läbivalt tõlgitud suure algustähega: Jumal, (Püha) Vaim (va 5:23, sest käib tessalooniklaste vaimu kohta), Issand, Isa (va 2:11, sest Paulus võrdleb iseennast isaga) ja isikuline asesõna „Tema“, kui see käib Jumala või Jeesuse kohta.

Tõlkeprotsess

(a) Grammatiline tekstianalüüs

Tõlkeprotsess on käesoleva töö seisukohalt jaotatud kaheks eraldiseisvaks staadiumiks. Esimene neist on grammatiline ülevaade ja esmase tõlke loomine. See tähendab, et terve tekst vaadati sõnaraamatu ning õpiku⁴ abiga läbi, analüüsidest kõiki sõnu, mis ei olnud esmapilgul mõistetavad. Kõigi nende sõnade kohta tehti grammatiline analüüs – nimisõnade kohta: arv-sugu-kääne, ja tegusõnade kohta: isik-arv-kõneviis-tegumood-pööre-aeg. Kõigi analüüsitavate sõnade kohta lisati juurde ka tähendus(ed) nominatiivis. Selle analüüsi põhjal koostati esimene, kuid siiski veel umbkaudne tõlge. Protsessi näitamiseks on toodud salmi 5:7 analüüs. Antud salmi puhul oli oluline mõista seost sõnapaaride partitsiibi (kesksõna) ja indikatiivse kõneviisi vahel, ülejäänud sõnad ei vajanud analüüsi. Lisaks näitab artikkel partitsiipide määratud olekut (need kes). Antud juhul ei pidanud salmi hiljem muutma (vrd kommentaaris 5:7).

5:7 οἱ γὰρ καθεύδοντες νυκτὸς καθεύδουσιν, καὶ οἱ μεθυσκόμενοι νυκτὸς μεθύουσιν·

καθεύδοντες – καθεύδω (magama; surnud olema) – olevik/aktiiv/partitsiip/nominatiiv/mitmus/meessoost

καθεύδουσιν – καθεύδω (magama; surnud olema) – olevik/aktiiv/indikatiiv/3.isik/mitmus

μεθυσκόμενοι – μεθύω (purjus olema; jooanud olema) – olevik/meedium-passiiv/partitsiip/nominatiiv/mitmus/meessoost

μεθύουσιν - καθεύδω (magama; surnud olema) – olevik/aktiiv/indikatiiv/3.isik/mitmus

Tõlge: 5:7 Sest need kes magavad, magavad öösel, ja need kes purjutavad, purjutavad öösel.

(b) Tõlke kommenteerimine

Teine staadium oli kommenteeritud tõlge. Juba analüüsitud salvide eraldiseisev tõlge erinevate kommentaaride⁵ abil. Siin võeti arvesse mitte ainult lause grammatikat, vaid ka

---

⁴ Õpikud: (1) Duff, Jeremy. 2005. The Elements of New Testament Greek. 3. Cambridge: Cambridge University Press.

(2) Unt, Jaan. (1998). *Uue Testamendi kreeka keel algajaile*. Tallinn: EELK Usuteaduse Instituudi toimetised. Sõnastikud: (1) Lepajõe, Marju. 2000. kreeka - eesti Uue Testamendi õppesõnastik. Tartu: Akadeemiline Teoloogia Selts.

(2) W. F. Arndt, F. W. Danker, W. Bauer, F. W. Gingrich (2000). A Greek-English lexicon of the New Testament and other early Christian literature. 3rd ed., Eds. Chicago; London: University of Chicago Press.

⁵ Kommentaarid: (1) Bruce, F. F. 1982. Word Biblical Commentary; 1 & 2 Thessalonians. Dallas: Word, Incorporated.

ajaloolist konteksti ja teksti sõnumit, kus see oli vajalik ja põhjendatud. Kui lähtetekst on ambivalentne ning tõlkevõimalusi on mitmeid, näiteks grammatilise kahetimõistetavuse või sihtkeele väljendatavuse tõttu, siis on selle kohta kommentaaris seletus. Veel on seletusi ajaloolis-kriitilisest sisust, kui see on tõlkimiseks oluline. Kui lähtetekst on aga selge grammatilise sisuga ning tõlge ei vaja seletust, siis selle tõlke kohta kommentaari lisatud ei ole. See tähendab, et iga sõna tõlkimise kohta ei ole põhjendust, kommentaar on ainult seal, kus võib olla võimalus erisugusteks tõlgeteks. Kommentaaris on esmalt eestikeelne tõlge ning seejärel on lisatud kreeka keelne lähtetekst.

Tõlke ajakava

September-oktoober 2023. a – lähteteksti valimine ning kirjanduse otsimine.

November 2023. a – 1. peatüki grammatilise tõlke tegemine ja valmimine.

Detsember 2023. a – 2. ja 3. peatüki grammatilise tõlke tegemine ja valmimine.

Jaauar-veebruär 2024.a – 4. ja 5. peatüki grammatilise tõlke tegemine ja valmimine.

Märts 2024. a – akadeemilise raamistuse mustandi kirjutamine.

Aprill 2024. a – kommenteeritud tõlke tegemine ja valmimine, akadeemilise raamistuse puhtandi kirjutamine.

---

(2) Frame, James Everett. 1988. A Critical and Exegitcal Commentary on the Epsitles of St. Paul to the Thessalonians. Edinburgh : T. & T. Clark Ltd.

(3) Wanamaker, Charles A. 1990. The Epistles to the Thessalonians: A Commentary on the Greek Text. Michigan: Wm. B. Eerdmans Publishing Co.

(4) Neil, William. 1950. The Moffatt New Testament Commentary: The Epistle of Paul to the Thessalonians. London: Hodder and Stoughton.

(5) Ellingworth, Paul, ja Eugene A. Nida. 1994. Paul's Letters to the Thessalonians . New York: United Bible Societies.

Tõlke tulemused

Tõlkeprotsessi eelised

Eelmainitud protsessil oli mitmeid positiivseid omadusi. Esiteks lubas see keskenduda ühele tegevusele korraga, grammatilist analüüsi tehes oli vaja tutvuda sõnakasutuse ja grammatikaga, mis aitasid paremini mõista terviklikult keelt, mida Paulus kasutab. Tõlke kommenteerimise ajal ei olnud seega vajadust enam keskenduda niivõrd grammatikale, vaid mindi kohe teksti sisu juurde. Lisaks võimaldas selline topelt-meetod kontrollida autoril ennast, sest grammatiliselt analüüsitud tõlge funktsioneeris justkui mustandina viimistletud tõlkele. Koos kommentaaride ning juhendaja tagasisidega leiti esimeses tõlkes mitmeid vigu, mis tulenesid vaid sõnastiku ja õpikuga loodavast sõna-sõnalisest tõlkest, mis ei arvestanud lähteteksti konteksti ega sisu.

Tõlkeprotsessi väljakutsed

Heaks näiteks sellisest korrigeerimisest on eessõnafraaside tõlkimine. Esmases tõlkes olid need tõlgitud pea kõik sõna-sõnaliselt, arvestades nende otsest tähendust. Näide salmist 4:16. Siin oli oluline mõista, et kui sidesõna καὶ ühendab omavahel fraasid ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου ja ἐν σάλπιγγι θεοῦ, ja mitte ἐν κελεύσματι, siis peaks neid võtma täiendavatena (kuidas/mis viisil) esimesele. Erinevalt algsest tõlkest (seesütleva käändega) põhjendab see kaasaütleva käände kasutamist.

Lähtetekst: 4:16 ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου καὶ ἐν σάλπιγγι θεοῦ, καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται πρῶτον,

Tõlge peale grammatilist analüüsi: 4:16 sest Issand ise märguandes, peaingli hääles ja Jumala trompetis laskub taevast ja surnud Issandas tõusevad esimesena,

Kommenteeritud tõlkes: 4:16 sest Issand ise märguandes, peaingli häälega ja Jumala trompetiga, laskub taevast ja surnud Issandas tõusevad esimesena,

Tõlkeprotsessis tuli ette teisigi grammatilist laadi keerulisi juhtumeid, näiteks salmis 4:14. Selles salmis jääb lahtiseks küsimus, mis verbiga käib koos prepositsioon + pärisnimi διὰ τοῦ Ἰησοῦ. Siin on tegemist süntaktilise kiasmiga, sest διὰ τοῦ Ἰησοῦ saab grammatiliselt olla ühendatud nii (1) verbiga aoristi partitsiibis κοιμηθέντας (κοιμάομαι – magama; uinuma; surema) kui ka (2) verbiga tulevikus ἄξει (ἄγω – juhtima; viima; tooma). Tõlkes eelistati lõpuks

varianti (1), sest ἄξει on selgemini ühenduses juba fraasiga σὺν αὐτῷ (temaga koos). All on välja toodud ka variant (2).

Lähtetekst: 4:14 εἰ γὰρ πιστεύομεν ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη, οὕτως καὶ ὁ θεὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἄξει σὺν αὐτῷ.

Kommenteeritud tõlkes: 4:14 kui me usume, et Iēsous suri ja tõusis üles, siis ka need, kes jäid magama läbi Iēsouise, toob Jumal koos temaga.

Alternatiivne tõlge: 4:14 kui me usume, et Iēsous suri ja tõusis üles, siis Jumal toob läbi Iēsouise ka need, kes jäid magama, koos temaga.

Probleeme tõlkimisel valmistasid ka Pauluse kujundlikud väljendid ning sõnade metafoorne kasutamine. Kuigi tegemist ei ole grammatilise probleemiga, siis on tõlkija ülesandeks mõista peaaegu 2000 aastat vanu kõnekujundeid, mis tihti ei ole tänapäeval enam aktuaalsed ega leia kasutust, lisaks sellele, et tihti on need ainult pauliinlikud väljendid.

Esimene kahest sellisest näitest esineb salmis 2:7 ning vaatluse alla tulevad sõnad νήπιοι (νήπιος – imik; laps) ja τροφὸς (amm; imetaja ema). νήπιοι puhul saaks kujundliku kõne üleüldse välistada, kui arvata, et tegemist on hoopiski ditograafiaga⁶, kuid arvestades, et Paulus kasutab seda nimisõnana⁷ ka mujal (vrd 1Kr 13:11) ning salm lõpeb samuti kujundiga, siis on eelistatud lähteteksti sõnakasutust. See on huvitav salm, sest üheltpoolt võrdleb Paulus ennast ja enda kaaslasti imikutega (viidates sellele, et nad ei otsinud kõrget positsiooni ega kuulsust vrd 2:6), kuid kohe peale seda toob ta kõnekujundi hoolitseva ema kohta (viidates nende armastavale ja hoolitsevale käitumisele kirja lugejate seas vrd 2:9-12). Selle salmi tähendusväli avaneb alles siis, kui mõista, et νήπιοι käib nende iseloomu kohta ning τροφὸς nende käitumise kohta.

Lähtetekst: 2:7 δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι ὡς Χριστοῦ ἀπόστολοι, ἀλλὰ ἐγενήθημεν νήπιοι ἐν μέσῳ ὑμῶν. ὡς ἐὰν τροφὸς θάλπη τὰ ἑαυτῆς τέκνα,

Kommenteeritud tõlkes: 2:7 kuigi me saaksime olla mõjukas positsioonis, sest me oleme Kristuse apostlid, siis vastupidiselt me saime imikuteks teie keskel: niikui amm hoolitseks enda laste eest,

Teine näide esineb salmis 4:4, kus Paulus manitseb tessalooniklasi käituma moraalselt enda seksuaalsuhetes. Sõna-sõnalise tõlke puhul ei ole alati võimalik tõlkida kõnekujundit kõige levinumas tähenduses, sest nii läheb kaduma mõte, kui see ei ole tänapäevase lugeja jaoks aktuaalne kõnekujund. Salmis 4:4 oli probleemiasetuseks mitmetähenduslik nimisõna

⁶ See tähendab käsikirja kirjutaja on ekslikult kirjutanud „nüü“ tähte topelt eelneva sõna lõpu tõttu (ἐγενήθημεν νήπιοι). Sellisel juhul oleks ήπιοι (ήπιος – malbe; tasane; pehme).

⁷ Levinum omadussõna „lapsik“.

σκεῦος (astja; anum; tööriist; söögiriist; vahend). Siin on tegemist olukorraga, kus selle sõna kasutamine kujundina oli kadunud juba patristiliseks perioodiks, sest mitmed kirikuisad (nt Augustinus ja Tertullianus) arutlesid selle sõna tähenduse üle. Kaks levinumat võimalust on tõlkida see sõnaks (1) naine või (2) keha. Selle salmi kommentaaris on täpsemalt välja toodud põhjuseid vastava tõlke toetuseks, kuid ka vastuargumente mõlema kohta. See tähendab, et lõplikku konsensust selles, kuidas seda sõna mõista, ei ole siiani. Käesoleva tõlke seisukohalt oleks kõige lihtsam valida üks mitmest sõna-sõnalise tõlkevastest, kuid see jätkaks salmi mõistetamatuks. Arvestades konteksti, ei oleks selline tõlge asjakohane ning rikuks lähteteksti sõnumit. Seetõttu on tõlkes eelistatud verbi κτᾶσθαι tähendust laiendada, et (2) tõlge „keha“ sobituks konteksti ning ei rikuks lause grammatilist struktuuri. Vastena kasutatav „keha“ jätab ruumi veel ühele tõlke võimalusele, kus nähakse siin hoopiski eufemismi suguorgani kohta. Siin tõlkes on seda versiooni siiski nähtud liigselt sihitud tõlkena ning on eelistatud laiemat kujundit, millest lugeja võib konteksti abil teha ise enda järeldused.

Lähtetekst: 4:4 εἰδέναι ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτᾶσθαι ἐν ἀγιασμῷ καὶ τιμῇ,

Kommenteeritud tõlkes: 4:4 et teada, igaüks teist, kuidas enda keha talitseda pühaduses ja väarikuses,

Kokkuvõtte tõlke olemusest

Tõlkimise eelselt püstitatud eesmärk luua sõna-sõnaline tõlge, on autori arvates õnnestunud, see ei tähenda aga, et alati oleks võimalik duplikeerida kreekakeelset teksti eesti keelde. Tõlkides tuleb ette keerukusi tulenevalt keelte grammatikast, kui näiteks sihtkeeles puuduvad grammatilised väljendusviisid nii nagu lähtekeeles. See on tõsi näiteks kreekakeelse partitsiibi kohta, millele eesti keeles ei ole alati täpset vastet, samuti puudub eesti keeles tulevikuvorm. Veel enam on see vahe märgatav keelte puhul, mida räägitakse 2000 aastase vahega. See ajaline vahe mõjutab ehk suuremal määral inimeste keeleteadvust – st mõned sõnad võtavad uued tähendused ja kaotavad vanad (näiteks „evangeelium“) ning mõned kõnekujundid kaotavad oma metafoorse mõju, kuid teised jälle muutuvad metafoorsemaks (näiteks kr.k sõna σκεῦος).

See on paratamatu, et sõna-sõnalise tõlke puhul tuleb teha muudatusi, isegi kui tõlkija mõistab väga hästi lähtekeelt, tema tõlge võib mõnes aspektis olla ikkagi puudulik võrreldes lähtetekstiga. Kuid usutavasti on ka teistpidi võimalik, et sihtkeel on võimeline väljendama mõningaid nüansse täpsemalt, kui lähtetekst ise. Sellisel juhul on aga tegemist sihtkeelelise tõlkega ning on oluline, et tõlkija mõistaks lähteteksti ning oskaks lugeda „ridade vahelt“. Küll aga võivad Uue Testamendi tekstide puhul ambivalentsus ja eksegeetiliste võimaluste

rikkalikkus olla positiivsed eeldused viljakaks teoloogiliseks tööks. Siin võtab autor hetkeks eksegeedi positsiooni ja pakub, et ehk just seda mõtleski Paulus salmis 5:21⁸ „kuid pange proovile kõike, hoidke kinni sellest, mis on ilus“.

Käesolev tõlge on seega sõna-sõnaline tõlge, mille eesmärk on kajastada võimalikult täpselt lähteteksti, kuid autor ei ole piiranud ennast olukordades, kus sõna-sõnalise tõlke tegemine puhtal kujul rikuks sihtkeeles esinevat tähendust. See tähendab, et tegemist on siiski ka eesti keeles arusaadava ja sidusa tekstiga. Lähtekeelele suunatud tõlke olemus on pealiskaudselt lugedes nähtav juba tänu nimede transkribeerimisele ning kommentaari lugedes saab selle olulisus veelgi selgemalt arusaadavaks.

---

⁸ 5:21 πάντα δὲ δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε,

Esimese kirja tessalooniklastele sisu

Kuigi käesolev bakalaureuse projekt ei ole eksegeetiline kommentaar, vaid ainult keeleline analüüs ning tõlge, siis on sellegipoolest mõistlik pisut seletada ka piibliteksti sisu. Esimene kiri tessalooniklastele on suunatud kristlikule algkogudusule Tessaloonikas ning on vastus mitmetele küsimustele, mis tessalooniklastel enda uues usus ja osaduses tekkinud oli. Kuigi Esimeses kirjas tessalooniklastele leidub kõige pikem tänuavaldus kõikidest Pauluse epistlitest (salmid 1:2-3:10), siis tessalooniklaste kõige murettekitavamaks probleemiks oli nende lahkunud kaaskristlaste staatus Jeesuse taastulemises. On selge, et kristlased Tessaloonikas olid ärevil Jeesuse saabumisest ning Paulus vastab neile lootusesõnumiga. Lisaks sellele julgustab Paulus tessalooniklasi ning annab neile juhiseid, kuidas elada Jumala vääriliselt, nii nagu ta oli seda teinud olles nende juures (salm 2:12). (Lorek 2022, 1470) Loodetavasti on loodud tõlge värske pilk Pauluse õpetusele nendel teemadel.

Esimese kirja tessalooniklastele ajalooline taust

Tessaloonika (asutatud 315 eKr) oli Makedoonia provintsi pealinn ja Pauluse ajal poliitiline ja majanduslik keskus. Asudes *Via Ignatia* (tee, mis ühendas Roomat idaga) ääres oli see linn strateegiline paik kuulutamiseks ning Paulus jõudis sinna teisel kuulutusreisil (Ap 17:1-15). Pauluse kuulutus oli Tessaloonikas viljakas ning selle edus nähti ohtu kohalike juutide poolt. Paulus, Silvanus ning Timoteos saadeti seetõttu linnast välja. Peale Tessaloonikast lahkumist liikus Paulus Beroiasse, Ateenasse ning lõpuks Korintosesse (Ap 17:10-18:1). Ateenas olles saatis Paulus Timoteose tagasi Tessaloonikasse (3:1-2), et nende tegemistest teadlik olla ja julgustada neid. Silvanus ja Timoteos tulid Korintosesse, kus Paulus sel ajal oli (Ap 18:5, I Ts 3:6). Kui neid kirjakohiti mõista ühe ja sama juhtumina, siis on kõige tõenäolisem, et just Korintosel kirjutati kiri tessalooniklastele.⁹ (Lorek 2022, 1470-1471)

Esimene kiri tessalooniklastele on ilmselt Pauluse teadaolevetaset autentsetest kirjadest kõige varasem¹⁰, dateeritud 50 pKr¹¹ (Bruce 1982, s. v.). Mõlemad kirjad tessalooniklastele on

---

⁹ I Ts 3:6 ἄρτι (nüüd, praegu) näitab, et kirja kirjutamine leidis aset üsna kohe peale Timoteose saabumist.

¹⁰ Toetudes teistele autoritele (Weiss 1959, Manson 1962, Gregson 1966) toob Bruce (Bruce 1977, 183) välja ka võimaluse, et II kiri tessalooniklastele on hoopis varasem. Põhjenduseks toob ta, et „kannatamine“ on mainitud II kirjas olevikus, kuid I kirjas minevikus (1:6 ja 2:14). Teine kandidaat kõige varasemale autentsele Pauluse kirjale on Galaatia kiri. Furnish (Furnish 1983, 272) väidab, et kõik üritused Galaatia kirja konkreetselt dateerida ei ole olnud veenvad, kuid võimalusel, et Paulus kirjutas galaatlastele viibides Antiookias (Ap 14:26-28), siis oleks see varasem, kui Esimene kiri tessalooniklastele (48-49 pKr).

¹¹ Seda dateeringut toetab Ap 18:1-3. Paulus kohtub juudi abielupaariga Akvila ja Priskilla, kes olid tulnud Korintosesse, sest keiser Klaudius oli andnud välja käsu, et kõik juudid lahkuksid Roomast. Samuti Ap 18:12

kirjutatud meie-vormis (mõningate eranditega) ning tervitustes on mainitud Silvanust ja Timoteost. Selle põhjuseks võib pidada asjaolu, et nemad kolm veetsid aega Tessaloonikas (Ap 17:1-9, I Ts 3:2), kuulutades ning kirja kirjutades Korintoses olid nad koos (Ap 18:5). Esimeses kirjas tessalooniklastele on märkimisväärne salm 2:18, kus ilmub verb mina-vormis koos pärisnimega „Paulus“. See ei kinnita asjaolu, et Paulus oli see, kes kirjutas kirja, kuid on tõestus, et vähemasti Paulus nõustus kirja sisuga või dikteeris kirja sisu kellelegi, kes selle kirja pani (Bruce 1982, s. v.).

Esimese kirja tessalooniklastele dispositioon

- I. Tervitus 1:1
- II. Tänamine 1:2-3:10
  - 1) Tänuavaldus ja kiitus tessalooniklastele 1:2-10
  - 2) Vastuvõtust ja külastusest Tessaloonikas 2:1-12
  - 3) Tänuavaldus tessalooniklastele; juutidest 2:13-16
  - 4) Soovist naasta Tessaloonikasse 2:17-20
  - 5) Timoteose saatmine Tessaloonikasse 3:1-5
  - 6) Timoteose teatest tessalooniklaste kohta 3:6-10
- III. Palve 3:11-13
- IV. Manitsused, julgustused ja õpetused 4:1-5:22
  - 7) Sissejuhatus 4:1-2
  - 8) Jumala soov ja pühitsus 4:3-8
  - 9) Vennalikust armastusest 4:9-10a
  - 10) Rahulikust olekust 4:10b-12
  - 11) Magajatest ja Jeesuse saabumisest 4:13-18
  - 12) Aegadest ja hetkedest; ööst ja päevast 5:1-11
  - 13) Spirituaalsete juhtide väärtustamisest 5:12-13
  - 14) Käitumisest korrapäratute, kartlike ja nõrkade vastu 5:14-15
  - 15) Rõõm, palve ja tänu; Jumala soov 5:16-18
  - 16) Vaimust ja prohvetiannist 5:19-22
- V. Palve 5:23-24
- VI. Lõpusoovid 5:25-27
- VII. Õnnistus 5:28

---

kirjeldab, kuidas juudid töid Pauluse maalivalitseja Gallio ette, kes oli nendel aastatel ametis. (Lorek 2022, 1470-1471)

Esimene kiri tessalooniklastele

1

1 Paulos, Silouanos ja Timotheos. Thessalonikēalaste kogudusele Isas Jumalas ja Issandas Iēsouses Christoses: armu teile ja rahu. 2 Me täname Jumalat alati kõigi teie eest, kui mainime teid enda palvetes. Lakkamatult 3 meenutades teie tööd usus, vaeva armastuses ja vastupidavust lootuses meie Issandas, Iēsoue Christose, Jumala ja meie Isa ees. 4 Teades, Jumala armastatud vennad, teie valitust, 5 sest meie rõõmusõnum ei tulnud teile ainult sõnas, vaid Pühas Vaimus: väes ja tõsikindlas veendumuses. Samamoodi, teie teate, millised meie olime teie keskel. 6 Ja te saite meie ja Issanda jäljendajateks ja võtsite sõna vastu suures rõhumises Püha Vaimu rõõmuga, 7 niivõrd, et teist on saanud eeskuju kõigile usklikele Makedonias ja Achaias. 8 Issanda sõna ei kõlanud teist välja mitte ainult Makedonias ja Achaias, vaid teie usk Jumalasse on läinud välja igasse paika, nõnda, et meil ei ole vajadust midagi rääkida. 9 Nemad ise teatavad vastuvõtust, mis meil teie juures oli ja et te pöördusite valejumalatest Jumala poole teenima elavat ja tõelist Jumalat 10 ja ootama Tema poega taevastest, kelle ta äratas üles surnuist, Iēsoust, kes päästab meid tulevast raevust.

2

1 Vennad, teie aga teate, et meie külastus teie juurde ei saanud olema tühine, 2 vastupidiselt, olles kannatanud ja alandatud nii nagu te teate, et me olime Philippoises, me saime julgust oma Jumalas rääkida teile Jumala rõõmusõnumit suures vastuolus. 3 Meie manitsus ei tulene eksitusest ega ebapuhtusest ega ole pettuses, 4 vaid kuna me oleme proovile pandud Jumala poolt ja usaldatud rõõmusõnumiga, me räägime nõnda: mitte püüdes meeldida inimestele, vaid Jumalale, kes katsub läbi meie südameid. 5 Sest nagu te teate, me ei tulnud mitte kunagi ju meelitava kõnega, ega ka ahne tagamõttega, Jumal on tunnistaja, 6 ega otsides austust inimestelt, mitte teilt ega ka kelleltki teiselt, 7 kuigi me saaksime olla mõjukas positsioonis, sest me oleme Kristuse apostlid, siis vastupidiselt me saime imikuteks teie keskel: niikui amm hoolitseks enda laste eest, 8 Nõnda teid igatsedes, me tundsimme rõõmu, andmaks mitte ainult Jumala rõõmusõnumit, vaid ka meie enda hingesid, selle pärast saite te meile nii armsateks. 9 Te mäletate, vennad, meie väsimust ja pingutust: ööl ja päeval töötades, et mitte saada koormaks kellelegi teist, kuulutasime teile Jumala rõõmusõnumit. 10 Teie ja Jumal olete tunnistajad, kui vagalt, õiglaselt ja veatult me käitusime teie suhtes, kes te usute. 11 Nii nagu

te teate, kuidas me manitsesime igäüht teist eraldi, nagu isa enda poegi 12 lohutades ja tunnistades, käima Jumala vääriliselt, kes kutsub teid enda kuningriiki ja hiilgusesse. 13 Ja seeläbi ka meie täname lakkamatult Jumalat, et saades Jumala sõna, mida kuulsite meie käest, ei võtnud te vastu inimese sõna, vaid nii nagu see tõeliselt on: Jumala sõna, kes tegutseb ka teis, kes usuvad. 14 Sest teie, vennad, saite Jumala koguduste jäljendajateks, mis on Ioudaias Iēsouses Christoses, sest te ise kannatasite omaenda kaasmaalaste käes nagu ka nemad kannatasid juutide käes, 15 kes tapsid Issanda Iēsouse ja prohvetid, kes ajasid meid välja, kes ei ole Jumalale meelepärased, kes vastanduvad kõigile inimestele, 16 keelates meil rääkida paganatega, selleks et nad ei saaks päästetud, et nende patud alati täituksid. Aga raev on neile päralt jõudnud lõpuks. 17 Meie aga, vennad, olles ajutiselt lahutatud teist palge, mitte südame poolest, pingutasime aina rohkem, suures soovis, et teie palet näha. 18 Selle pärast tahtsime tulla teie juurde, tõesti mina Paulos, üks kord ja teine kord, kuid Satanās takistas meid. 19 Sest kes on meie lootus või rõõm või uhkuse pärg, kui mitte teie, meie Issanda Iēsouse ees, Tema saabumises? 20 Teie olete meie hiilgus ja rõõm.

3

1 Selle pärast, et me ei tahtnud taluda enam, olime nõus jääma maha Athēnaisse üksi, 2 me saatsime Timotheose, meie venna ja Jumala kaastöölise Kristuse rõõmusõnumiga. Selleks, et kinnitada teid ja julgustada teid teie usu pärast 3 et, mitte ükski ei kõiguks nendes rõhumistes. Te aga teate ise, et me oleme määratud sellesse: 4 kui me olime teie juures ütlesime teile enne, et me saame olema rõhutatud, nii see ka sündis ja te teate. 5 Sellepärast, et ka mina, enam mitte taludes, saatsin tema, et teada teie usku, ega ahvatleja teid kuidagi ei ahvatlenud, sest siis oleks meie vaev olnud tühine. 6 Nüüd kui Timotheos meie juurde tuli teie juurest ja teatas rõõmusõnumist meile teie usust ja armastusest ja et teil on alati meist hea mälestus, igatsedes meid näha, nagu meie teid, 7 sellepärast me saime julgustatud teis, vennad, kõiges meie paratamatuses ja rõhumises, läbi teie usu, 8 sest nüüd me elame, kui teie püsitate Issandas. 9 Missugust tänu me suudame anda Jumalale teie eest kõiges selles rõõmus, millega me rõõmustame teie pärast, meie Jumala ees, 10 ööl ja päeval ülevoolavalt paludes, et näha teie palet ja parandada teie usu puudujääke? 11 Aga Tema, meie Jumal ja Isa ja meie Issand Iēsous juhtigu meie tee teie juurde: 12 teid aga Issand kasvatagu ja tehku teie armastus külluslikuks üksteise suhtes ja kõigi teiste suhtes, nii nagu meie teie suhtes, 13 selleks et kinnitada teie südameid laitmatuks pühaduses meie Jumala ja Isa ees, meie Issanda Iēsouse saabumises koos kõigi tema pühadega. Aamen.

4

1 Viimaks siis, vennad, palume ja manitseme teid Issandas Iēsouses, et nii nagu te õppisite meilt, kuidas peate käima ja Jumalale meelepärane olema, nii nagu ka te käite ringi, selleks et te oleksite enam kui külluslikud. 2 Te teate siis milliseid korraldusi me andsime teile meie Issanda Iēsoue kaudu. 3 See on siis Jumala soov ja teie pühitsus: hoida eemale teid hoorusest, 4 et teada, igäiks teist, kuidas enda keha talitseda pühaduses ja väarikuses, 5 mitte iha tundmuses nii nagu paganad, kes ei tea Jumalat, 6 vaid et mitte ületada ega kasutada ära enda venda selles olukorras, sest Issand on kättemaksja kõigis neis asjus, nagu me juba varem oleme öelnud teile ja siiralt tunnistanud. 7 Sest Jumal ei kutsunud meid ebapuhtuseks, vaid pühitsemisse. 8 Seetõttu, kes jätab selle kõrvale ei jäta inimest kõrvale vaid Jumala, kes annab enda Püha Vaimu teile. 9 Aga vennaliku armastuse kohta ei ole teile vajadust kirjutada, sest te ise olete Jumala poolt õpetatud teineteist armastama: 10 kuna te teete seda kõikidele vendadele, terves Makedonias. Me manitseme teid, vennad, olema enam kui külluslikud 11 ja püüdleva rahulik olla ja tegeleva enda asjadega ja töötama enda kätega nagu me oleme teid õpetanud, 12 selleks et te käiksite kombekalt ringi nendega, kes on väljas ja et teil ei oleks mitte ühtegi vajadust. 13 Me ei taha, vennad, et te oleksite teadmatud nende suhtes, kes magavad, selleks et te ei tunneks kurbust nagu ülejäänud, kellel ei ole lootust. 14 Kui me usume, et Iēsous suri ja tõusis üles, siis ka need, kes jäid magama läbi Iēsoue, toob Jumal koos Temaga. 15 Seda me ütleme teile Issanda sõnas, et meie, kes me elades oleme alles jäänud Issanda saabumises, kindlasti ei saa olema ees nendest, kes magavad. 16 sest Issand ise märguandes, peaingli häälega ja Jumala trompetiga, laskub taevast ja surnud Issandas tõusevad esimesena, 17 siis meie, kes me elades oleme alles jäänud, tõmmatakse samal ajal koos nendega pilvedesse, et kohtuda Issandaga õhus: seejärel oleme alati koos Issandaga. 18 Seega julgustage teineteist nende sõnadega.

5

1 Aga aegade ja hetkede kohta, vennad, ei ole teil vajadust, et teile kirjutatakse, 2 sest te teate täpselt, et Issanda päev tuleb nagu varas öösel. 3 Kui öeldakse: „rahu ja kindlus“, siis ootamatu häving langeb nende peale nagu sünnitusvalu raseda kõhus ja nad kindlasti ei pääseks. 4 Aga teie, vennad, ei ole pimeduses, et see päev tabaks teid nagu varas, 5 sest te olete kõik valguse lapsed ja päeva lapsed. Me ei ole pimeduse ega öö omad: 6 seetõttu siis ärgem magagem nagu ülejäänud, vaid püsigem ärkvel ja kained. 7 Sest need kes magavad, magavad öösel, ja need kes purjutavad, purjutavad öösel, 8 aga kuna me oleme päeva omad, olgem kained, riietudes

usu ja armastuse kaitserüüga ja pääste lootuse kiivriga: 9 sest Jumal ei asetanud meid raevu, vaid pääste saamisenesse meie Issanda Iēsoue Christose läbi, 10 kes on surnud meie eest, et juhul kui oleme kas ärkvel või magame, me elaks koos Temaga. 11 Selle tõttu julgustage teineteist ja ehitage üksteist üles, nii nagu te ka teete. 12 Me palume teid, vennad, väärtustada neid, kes näevad vaeva teie seas, kes on teie juhid Issandas, kes noomivad teid, 13 ja hinnata neid üliväga armastuses nende töö tõttu. Pidage rahu omavahel. 14 Me manitseme teid, vennad, noomige korrapäratuid, julgustage kartlikke, toetage nõrku, olge pikameelsed kõigi suhtes. 15 Vaadake, et keegi ei tasuks halva vastu halvaga, vaid alati järgige seda, mis on hea üksteisele ja kõikidele. 16 Rõõmustage alati, 17 palvetage lakkamatult, 18 tänage kõiges, sest see on Jumala soov Christoses Iēsouses teile. 19 Ärge kustutage Vaimu, 20 ärge alavääristage prohvetiande: 21 kuid pange proovile kõike, hoidke kinni sellest, mis on ilus, 22 hoiduge igast laadi kurjusest. 23 Kuid rahu Jumal ise pühitsegu teid täielikult ja olgu teie vaim, hing ja ihu hoitud tervenisti, et see oleks laitmatu meie Issanda Iēsoue Christose saabumises. 24 Ustav on see, kes teid kutsub, see kes ka teeb seda. 25 Vennad, palvetage ka meie pärast. 26 Tervitage kõiki vendi püha suudlusega. 27 Ma vannutan teid Issandas lugema ette seda kirja kõikidele vendadele. 28 Meie Issanda Iēsoue Christose arm olgu teiega.

Esimese kirja tessalooniklastele tõlke kommentaar

Lühendid

LXX – Septuaginta

UT – Uus Testament

BDAG – 2000. A Greek-English lexicon of the New Testament and other early Christian literature. W. F. Arndt, F. W. Danker, W. Bauer, F. W. Gingrich. 3, Eds. Chicago; London: University of Chicago Press. (Logos Bible Software).

s. v. - sub verbo. Lühendit kasutatakse elektroonilise leksikoni või piiblikommentaari puhul konkreetse märksõna või salminumbri all oleva kirje viitamiseks.

1:1 Paulos, Silouanos ja Timotheos. Thessalonikēalaste kogudusele Isas Jumalas ja Issandas Iēsoues Christoses: armu teile ja rahu.

Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος τῇ ἐκκλησίᾳ Θεσσαλονικέων ἐν θεῷ πατρὶ καὶ κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη.

Kirja saatjad on eraldatud punktiga järgnevalt lausepoolest selguse mõttes – Paulus kirjutab osaduses olles Silvanuse ja Timoteosega, kuid ei ole kahtlust, et kirja autor on Paulus üksinda (Paulus kasutab kirjas edaspidi tihti meie-vormi, kuid selles kontekstis, et Paulus kirjutab kõigi oma kaaslaste poolt tessalooniklastele). Paulus ei kasuta selles tervituses mitte ühtegi verbi seega ei ole otsest vajadust lause alust seostada ülejäänud lausega. Kr.k ἐν θεῷ πατρὶ καὶ κυρίῳ on eriomane I ja II Tessaloonika kirjadele. Küll aga kasutab Paulus mäarsõna ἐν tihti viidates kuuluvusele [ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ (2:14, 5:18), ἐν Χριστῷ (4:16), ἐν κυρίῳ (3:8, 5:12)] (Frame 1988, s. v.). Seega oleks võimalik alternatiivne tõlge „Thessalonikēalaste kogudusele, kes kuuluvad Isale Jumalale ja Issandale Iēsouesele Christosele“. Eestikeelne seesütlev käänne annab aga väga hästi edasi Pauluse kujundlikku väljendust Tessaloonika kogudusest, kes elavad Jumalas (Jumala Vaimus).

1:2 Me täname Jumalat alati kõigi teie eest, kui mainime teid enda palvetes. Lakkamatult

Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ πάντων ὑμῶν μνεῖαν ποιούμενοι ἐπὶ τῶν προσευχῶν ἡμῶν, ἀδιαλείπτως

Paulus näitab järjestikulises suhtes olevaid sündmusi (kronoloogiliselt: palvetamine-mainimine-tänamine). Selle tõttu on kasutatud lausepoolte sidumiseks sidesõna „kui“ asendamaks kreekakeelset partitsiipi. *μνείαν ποιούμενοι* (otsetõlkes tehes märki) on tihti mõistetav kui „mainimine“ või „meenutamine“ (Rm 1:9; Ef 1:16; Fi 4). (Bruce 1982, s. v.) Salmi lõpus olev *ἀδιαλείπτως* (lakkamatult) on „lahtine“ sellest aspektist, et kas see käib 3. salmi alguse või 2. salmi kohta – mõlemad on aktsepteeritavad, sest esimestes käsikirjades salminumbrid ja kirjavahemärgid puudusid (Ellingworth and Nida 1994, 6). Eelistades teksti sujuvust on see seostatud järgmise salmi algusega *μνημονεύοντες*.

1:3 meenutades teie tööd usus, vaeva armastuses ja vastupidavust lootuses meie Issandas, Iēsoue Christose, Jumala ja meie Isa ees.

μνημονεύοντες ὑμῶν τοῦ ἔργου τῆς πίστεως καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὑπομονῆς τῆς ἐλπίδος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν,

Kolmekordse genitiivühendit *ἔργου... κόπου... ὑπομονῆς* mõista on keeruline, sest see ilmub ainult siin ning mitte kuski mujal LXX-s, UT-s ega ka kirikuisade tekstides. Kõige sagedasem tõlgendus on *πίστεως...ἀγάπης...ἐλπίδος* mõista subjektiivsete genitiividena (verbidest koostatud nimisõnad, mis on suunavad). See tähendab, et rõhk ei ole ainult töö, vaeval ja vastupidavusel, vaid töö, mis on mõjutatud usust, vaeval, mis on talutatav läbi armastuse, ja vastupidavusel, mis on võimalik vaid lootuses Issandasse. (Frame 1988, s. v.)

1:4 Teades, Jumala armastatud vennad, teie valitust,

εἰδότες, ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ [τοῦ] θεοῦ, τὴν ἐκλογὴν ὑμῶν,

εἰδότες lõpetab kolmele partitsiibile toetuva pöördumise (*ποιούμενοι, μνημονεύοντες, εἰδότες*), mis viitavad Pauluse, Silvanuse ja Timoteose tegevusele, mis jätkub peale kuulutamist Tessaloonikas. (Bruce 1982, s. v.) Käesoleva salmi põhjendus tessalooniklaste valitusele Jumala poolt saab selgeks järgmises salmis. (Frame 1988, s. v.)

1:5 sest meie rõõmusõnum ei tulnud teile ainult sõnas, vaid Pühas Vaimus: väes ja tõsikindlas veendumuses. Samamoodi, teie teate, millised meie olime teie keskel.

ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν οὐκ ἐγενήθη εἰς ὑμᾶς ἐν λόγῳ μόνον ἀλλὰ καὶ ἐν δυνάμει καὶ ἐν πνεύματι ἀγίῳ καὶ [ἐν] πληροφορίᾳ πολλῇ, καθὼς οἴδατε οἳ ἐγενήθημεν [ἐν] ὑμῖν δι' ὑμᾶς.

ὅτι (sest) on põhjenduse algus, mis kestab peatüki lõpuni, tuues välja tessalooniklaste käitumist, mis on teeninud neile Jumala valituse. Paulus ütleb, et kui rõõmusõnum oleks tulnud vaid sõnas (ainult kommuniqueeritud), siis ei oleks tessalooniklaste usk saanud nähtavaks. Ainult tänu Püha Vaimu väele ja veenvale karakterile muutus rõõmusõnum kättesaadavaks. (Bruce 1982, s. v.) Selle tõttu on lisatud „Püha Vaimu“ järele koolon, kirjeldamaks Vaimu olemust. καθὼς ühendab eelneva salmipoole järgnevaga – tundub, et Paulus mõtleb, et eelnevalt kirjeldatud Püha Vaim liikus nende keskel samamoodi nagu tessalooniklaste keskel. Seega rõõmusõnumi andjad ja vastuvõtjad osalesid võrdselt Vaimu väes ja veenvas karakteris. (Bruce 1982, s. v.)

1:6 Ja te saite meie ja Issanda jäljendajateks ja võtsite sõna vastu suures rõhumises Püha Vaimu rõõmuga,

καὶ ὑμεῖς μιμηταὶ ἡμῶν ἐγενήθητε καὶ τοῦ κυρίου, δεξάμενοι τὸν λόγον ἐν θλίψει πολλῇ μετὰ χαρᾶς πνεύματος ἁγίου,

ἐγενήθητε μιμηταὶ (saite jäljendajateks) võib omada teatud negatiivset konnotatsiooni, sest jäljendamine viitab tihti tegevusele, mis ei ole autentne. Siin ei ole aga mõeldud jäljendamist negatiivses mõttes. (Ellingworth and Nida 1994, 10-11). Vaatamata võimalikule teksti valesti mõistmisele on tõlkes μιμηταὶ „jäljendajad“, sest alternatiivsed tõlked nagu „järgijad“ on liiga kauged lähteteksti tähendusest.

1:7 niivõrd, et teist on saanud eeskuju kõigile usklikele Makedonias ja Achaias.

ὥστε γενέσθαι ὑμᾶς τύπον πᾶσιν τοῖς πιστεύουσιν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ.

τύπον võib olla „märk“ või „kuju“, kuid ka moraalses mõttes millelegi „eeskuju“ (vrd 1Pt 5:3, Fl 3:17) (BDAG s. v.).

1:8 Issanda sõna ei kõlanud teist välja mitte ainult Makedonias ja Achaias, vaid teie usk Jumalasse on läinud välja igasse paika, nõnda, et meil ei ole vajadust midagi rääkida.

ἀφ' ὑμῶν γὰρ ἐξήχηται ὁ λόγος τοῦ κυρίου οὐ μόνον ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ [ἐν τῇ] Ἀχαΐᾳ, ἀλλ' ἐν παντὶ τόπῳ ἢ πίστις ὑμῶν ἢ πρὸς τὸν θεὸν ἐξελήλυθεν, ὥστε μὴ χρεῖαν ἔχειν ἡμᾶς λαλεῖν τι.

ἐξήχηται on sõna, mis on haruldane nii UT-s (Lk 4:37), kui LXX-s (Srk 40:13, 3Mak 3:2, Jl 4:14) ning selles vormis ilmub vaid selles salmis (Frame 1988, s. v.). See sisaldab endas metafoori trompetist või mõnest muust muusikalisest instrumendist, mis kõlab väljapoole (Ellingworth and Nida 1994, 13). Eestikeelne verb „kõlama“ sobib hästi selle illustreerimiseks metafoorsel tasandil. λαλεῖν on verb, mis viib tähelepanu kõnelemise tegevusele, mitte niivõrd sellele, mida öeldakse. Paulus seega ütleb, et tessalooniklaste tegevus on olnud niivõrd viljakas, et igas paigas, kus nad on käinud, on juba jutt tessalooniklaste kohta levinud. (Bruce 1982, s. v.) Seda arvesse võttes on täiesti asjakohane lisada täpsustus selle kohta, mida ei ole Paulusel ja tema kaaslastel vaja enam rääkida (tessalooniklastest ja nende eeskujulikust usust). Küll aga on seda peetud antud tõlkes ebavajalikuks, sest kontekst määrab juba ära selle, millest Paulus räägib. Veel enam saab see arusaadavaks järgmises salmis.

1:9 Nemad ise teatavad vastuvõttust, mis meil teie juures oli ja et te pöördusite valejumalatest Jumala poole teenima elavat ja tõelist Jumalat

αὐτοὶ γὰρ περὶ ἡμῶν ἀπαγγέλλουσιν ὅποιαν εἴσοδον ἔσχομεν πρὸς ὑμᾶς, καὶ πῶς ἐπεστρέψατε πρὸς τὸν θεὸν ἀπὸ τῶν εἰδώλων δουλεύειν θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ,

γὰρ eraldab kontrastsena ἡμᾶς (meie) ja αὐτοὶ (nemad) – „meil ei ole vaja midagi öelda, sest nemad ise rääkisid juba meile“. Selle kontrasti rõhumiseks kasutatakse tõlkes enesekohast asesõna „ise“. εἴσοδον ilmub edaspidi salmis 2:1, kus Paulus räägib pikemalt enda ja tema kaaslaste ajast Tessaloonikas. Siin πρὸς kirjeldab nende saabumist tessalooniklaste juurde, mitte tervet külastust ja ὅποιαν on kirjeldav selle kohta, kuidas neid vastu võeti. Seega on εἴσοδον tõlge „vastuvõtt“ selles salmis asjakohane, kuid salmis 2:1 tuleb see taas vaatluse alla. καὶ πῶς ἐπεστρέψατε πρὸς τὸν θεὸν kätkeb endas suunamuutust. πῶς (tihti: kuidas) kirjeldab rohkem juhtumit ennast, mitte niivõrd selle omadusi kuidas see juhtus. Selle kinnituseks ei kirjelda Paulus tessalooniklaste konverteerimise olemust. (Ellingworth and Nida 1994, 15) Tõlkes seega πῶς sidesõnaga „et“.

1:10 ja ootama Tema poega taevastest, kelle ta äratas üles surnuist, Iēsoust, kes päästab meid tulevast raevust.

καὶ ἀναμένειν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὃν ἤγειρεν ἐκ [τῶν] νεκρῶν, Ἰησοῦν τὸν ῥυόμενον ἡμᾶς ἐκ τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχομένης.

ἀναμένειν (ootama) ilmub UT-s vaid siin (BDAG s. v.) ning on järg 9. salmi δουλεύειν (teenima), sest mõlemad on infinitiivis. οὐρανῶν on siin mitmuses ja võib siin olla mõjutatud semiidi kasutusest (שָׁמַיִם), mis on alati mitmuses. (Bruce 1982, s. v.) Paulus kasutab seda sõna epistlites vaheldumisi ainsuses ja mitmuses (Frame 1988, s. v.), see on põhjenduseks, et tõlkida ka eesti keeles mitmuses.

2:1 Vennad, teie aga teate, et meie külastus teie juurde ei saanud olema tühine,

Αὐτοὶ γὰρ οἶδατε, ἀδελφοί, τὴν εἴσοδον ἡμῶν τὴν πρὸς ὑμᾶς ὅτι οὐ κενὴ γέγονεν,

οἶδατε (vrd 1:5, 2:2). Paulus alustab 2. peatükis uue teemakäsitlusega. Kui 1. peatükk keskendub tessalooniklaste tänamisele ning kiitmisele, siis 2. peatükis keskendub Paulus esiteks nende vastuvõtule tessalooniklaste juures (2:1-4), teiseks nende ajale ja tegutsemisele Tessaloonikas (2:5-8) ning kolmandaks eeskujule, mis nad tessalooniklastele jätsid (2:9-12). εἴσοδον (vrd 1:9) ilmub uuesti ning jälle sihitisega πρὸς ὑμᾶς, kuid seekord ütleb Paulus selle kohta οὐ κενὴ γέγονεν (ei saanud olema tühine). Kui 1:9 kirjeldab implitsiitselt nende saabumist tessalooniklaste juurde positiivselt, siis 2:1 ütleb otsesõnu selle mõju kohta midagi. See tähendab, et rõhk ei ole enam vaid saabumise hetkel (mis põhjendab εἴσοδον tõlkimist „vastuvõtuna“), vaid ka sellel mis juhtus peale saabumist (Bruce 1982, s. v.). Selle tõttu on selles salmis εἴσοδον tõlgitud „külastus“. γέγονεν on perfektis, mis viitab lõpetatud tegevusele. Paulus kirjeldab tagasivaatavalt enda aega tessalooniklaste juures (lõpetatud tegevus) positiivsena ning kirjeldab seda olevikus. Lihtminevikuga tõlge „ei olnud tühine“ jääb poolikuks selle nüansi edasi andmises.

2:2 vastupidiselt, olles kannatanud ja alandatud nii nagu te teate, et me olime Philippoises, me saime julgust oma Jumalas rääkida teile Jumala rõõmusõnumit suures vastuolus.

ἀλλὰ προπαθόντες καὶ ὑβρισθέντες καθὼς οἶδατε ἐν Φιλίπποις ἐπαρρησιασάμεθα ἐν τῷ θεῷ ἡμῶν λαλῆσαι πρὸς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ ἐν πολλῷ ἀγῶνι.

ἐπαρρησιασάμεθα ja λαλῆσαι on sõnasõnaline tautoloogia ning vajab tõlkes korrigeerimist. Kontekst ütleb, et olles kannatanud ja alandatud said nad Jumalas julgust, et rääkida rõõmusõnumit. Seega tuleb mõista verbi ἐπαρρησιασάμεθα aoristi millegi algusena. (Frame 1988, s. v.)

2:3 Meie manitsus ei tulene eksitusest ega ebapuhtusest ega ole pettuses,

ἡ γὰρ παράκλησις ἡμῶν οὐκ ἐκ πλάνης οὐδὲ ἐξ ἀκαθαρσίας οὐδὲ ἐν δόλῳ,

παράκλησις on mitmetähenduslik (tihti Pauluse kirjades: palve, lohutus, manitsus, julgustus) (BDAG s. v.), kuid siin on παράκλησις nominatiivis ühenduses λαλήσαι verbiga (rääkima) eelnevast salmist. Seega Paulus kirjeldab manitsust, mis nad neile andsid kuulutades Jumala rõõmusõnumit (Frame 1988, s. v.). γὰρ ühendab siin salmi eelnevaga ning põhjendab seda, kuidas Paulus tõi tessalooniklastele kuulutust uuest usust. Samuti on siin vajalik tegusõna tuletada kontekstist, sest sihitisel puudub verb (Wanamaker 1990, 94). Tõlkes on valitud selleks „tulenema“ prepositsiooni ἐκ tõttu. ἐν δόλῳ jaoks on lisatud „olema“ tegusõna.

2:4 vaid kuna me oleme proovile pandud Jumala poolt ja usaldatud rõõmusõnumiga, me räägime nõnda: mitte püüdes meeldida inimestele, vaid Jumalale, kes katsub läbi meie südameid.

ἀλλὰ καθὼς δεδοκιμάσμεθ ὑπὸ τοῦ θεοῦ πιστευθῆναι τὸ εὐαγγέλιον οὕτως λαλοῦμεν, οὐχ ὡς ἄνθρωποις ἀρέσκοντες ἀλλὰ θεῷ τῷ δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν.

See salm põhjendab eelmist: kuna nad on proovile pandud Jumala poolt, ei saa nende üleskutse olla eksitav, kuna nad on usaldatud rõõmusõnumiga, ei saa üleskutse olla ebapuhas, kuna nad ei proovi olla inimestele meelepärased, vaid Jumalale, ei saa üleskutse olla pettus (Frame 1988, s. v.). Sellest ka καθὼς tõlkes põhjendav „kuna“, mitte „nii nagu“.

2:5 Sest nagu te teate, me ei tulnud mitte kunagi ju meelitava kõnega, ega ka ahne tagamõttega, Jumal on tunnistaja,

οὔτε γὰρ ποτε ἐν λόγῳ κολακείας ἐγενήθημεν, καθὼς οἴδατε, οὔτε ἐν προφάσει πλεονεξίας, θεὸς μάρτυς,

λόγῳ on siin „kõne“, mida 2:2-4 λαλοῦμεν ja λαλήσαι kinnitavad (Frame 1988, s. v.). ἐγενήθημεν (vrd 1:5), otsetõlkes „sündisime“ on seotud sõnadega λόγῳ, προφάσει, ζητοῦντες (2:6), seega antud tõlkes on kasutatud „ei tulnud“. προφάσει πλεονεξίας otsetõlkes võimalik „ahne ettekääne“, kuna kontekst (2:4b ja 2:6) määrab, et Pauluse tegevus on suunatud Jumalale, mitte inimestele (sealhulgas tema ise), siis ei ole tema kõne varjatult isekate soovidega (Frame 1988, s. v.).

2:6 ega otsides austust inimestelt, mitte teilt ega ka kelleltki teiselt,

οὔτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν οὔτε ἀφ' ὑμῶν οὔτε ἀπ' ἄλλων,

Salm 2:6 on jätk eelnevale salmile lisades varjundi Pauluse ja tema kaaslaste isetule käitumisele. δόξαν ei ole teoloogilises mõttes „hiilgus“ (vrd 2:12 ja 2:20), vaid pigem profaanses (st inimlikus) tähenduses „kuulsus“ või „au“. ζητοῦντες võib ka mõnes kontekstis tähendada „nõudma“, mis oleks sobilik tõlge koos salmiga 2:7a (Wanamaker 1990, 98-99). Siin tõlkes on eelistatud levinumat tõlget „otsima“.

2:7 kuigi me saaksime olla mõjukas positsioonis, sest me oleme Kristuse apostlid, siis vastupidiselt me saime imikuteks teie keskel: niikui amm hoolitseks enda laste eest,
2:7 δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι ὡς Χριστοῦ ἀπόστολοι, ἀλλὰ ἐγενήθημεν νήπιοι ἐν μέσῳ ὑμῶν.
ὡς ἐὰν τροφὸς θάλπη τὰ ἑαυτῆς τέκνα,

Keeruliseks küsimuseks δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι tõlkimises on ἐν βάρει (vrd 2:9), sest paralleelselt on see tähendanud „raskus“ või „koorem“ (Gl 6:2, 2Kr 4:17, Srk 13:2) ja „austus“ (2Kr 10:10) (Frame 1988, s. v.). Mõlemal juhul kohamäärsõna ἐν näitab lokatiivsust selles „raskuse“ või „autoriteedi“ positsioonis ning on põhjendatud Χριστοῦ ἀπόστολοι abil. Tuues selle konteksti, on see apologetiline kirjeldus, sest eelmises salmis Paulus kordab nende kuulutamise eesmärki οὔτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν (vrd 2:4b) ning 2:7b kinnitab seda. νήπιοι on võimalik ditograafia (eelnev sõna lõpeb sama tähega), kuid on konteksti ideaalselt sobiv sõna, moodustades väga tähendusrikka metafoori τροφὸς – νήπιοι vahel (Frame 1988, s. v.). τροφὸς otsetõlkes „amm“ või „hoolitseja ema“ lisab nüansi, et Paulus ei pidanud tessalooniklasi metafoorselt enda lasteks, st enda omaks, kuid hoolitses nende eest sellele vaatamata.

2:8 Nõnda teid igatsedes, me tundsimе rõõmu, andmaks mitte ainult Jumala rõõmusõnumit, vaid ka meie enda hingesid, selle pärast saite te meile nii armsateks.

οὕτως ὁμειρόμενοι ὑμῶν εὐδοκοῦμεν μεταδοῦναι ὑμῖν οὐ μόνον τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχάς, διότι ἀγαπητοὶ ἡμῖν ἐγενήθητε.

ὁμειρόμενοι ilmub UT-s vaid siin (LXX: Ii 3:21) (BDAG s. v.). εὐδοκοῦμεν on verb imperfektis ja siin võiks mõista rõõmu tundmist kui korduvat aspekti Pauluse poolt, sest kontekst viitab siin Pauluse suhtumisele ajal, kui ta oli Tessaloonikas (Wanamaker 1990, 102). Koos verbiga μεταδοῦναι (imperfekt + aorist invitiiv) on tõlge siin: „me tundsimе rõõmu, andmaks“.

2:9 Te mäletate, vennad, meie väsimust ja pingutust: ööl ja päeval töötades, et mitte saada koormaks kellelegi teist, kuulutasime teile Jumala rõõmusõnumit.

μνημονεύετε γάρ, ἀδελφοί, τὸν κόπον ἡμῶν καὶ τὸν μόχθον· νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαι τίνα ὑμῶν ἐκηρύξαμεν εἰς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ.

Kui κόπον on siin passiivne (väsimus), siis μόχθον on aktiivne (pingutus) (Frame 1988, s. v.). ἐπιβαρῆσαι viitab materiaalsele ja seeläbi finantsilisele survele. Pauluse jaoks oli oluline, et tessalooniklased ei tunneks, et nende uus usk on käsikäes rahalise kuluga. Selle tõttu oli Paulus nõus töötama, et ise enda elatist teenida. Paulus ei maini aga kuskil, mis tööd ta tegi (Wanamaker 1990, 104-105), kuid on teada apostlite tegude raamatust, et Paulus oli telgitegija (vrd 18:3), seega võib oletada, et Paulus tegi füüsilist tööd (sellele viitab ka τὸν κόπον ἡμῶν καὶ τὸν μόχθον ning vrd 4:11).

2:10 Teie ja Jumal olete tunnistajad, kui vagalt, õiglaselt ja veatult me käitusime teie suhtes, kes te usute.

ὁμῆς μάρτυρες καὶ ὁ θεός, ὡς ὀσίως καὶ δικαίως καὶ ἀμέμπτως ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν ἐγενήθημεν,

2:11 Nii nagu te teate, kuidas me manitsesime igaüht teist eraldi, nagu isa enda poegi **2:12** lohutades ja tunnistades, käima Jumala vääriliselt, kes kutsub teid enda kuningriiki ja hiilgusesse.

καθάπερ οἴδατε ὡς ἓνα ἕκαστον ὑμῶν ὡς πατὴρ τέκνα ἑαυτοῦ

παρακαλοῦντες ὑμᾶς καὶ παραμυθούμενοι καὶ μαρτυρόμενοι εἰς τὸ περιπατεῖν ὑμᾶς ἀξίως τοῦ θεοῦ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν.

Siin on vajalik salmid omavahel siduda, sest sisu on jagatud kahe salmi vahel. Lähteteksti muutmise on siinkohal vajalik, et sihtkeeles oleks salvide sisu mõistetav. Suurim muutus on tõlkes παρακαλοῦντες liigutamise varasemasse salmi pöördelise tegusõnana partitsiibi asemel, sest ὑμᾶς jätkab ἓνα ἕκαστον ὑμῶν (Frame 1988, s. v.) ning tõlkimine oleviku asemel lihtminevikus, kuigi tegemist on preesens/partitsiip vormiga. Sellisena on salm 11 süntaktiliselt korrektne ning osalause ühendab salmid. See muudatus võimaldab tõlkida ülejäänud verbid sedasi, et need hoiavad enda grammatilisi omadusi. Kasutades sõna δόξαν (vrd 2:6), ei räägi Paulus enam inimestest, vaid Jumala kuningriigist, mis õigustab siin teoloogilist tõlget. Verb

παρακαλέω ilmub lähtetekstis kokku 7 korda ning on tõlgitud kas „manitsema“ või „julgustama“. Tõlge oleneb alati kontekstist, milles Paulus kirjutab. Kui παρακαλέω eesmärk on parandada tessalooniklaste käitumist või usku, siis on tõlkes „manitsema“ (vrd 4:1, 4:10, 5:14). Kui aga verbi eesmärk on tessalooniklaste hirmudele või küsimustele vastata, st anda lootust ja ehitada üles nende usku, siis on tõlkes „julgustama“ (vrd 3:2, 4:18, 5:11).

2:13 Ja seeläbi ka meie täname lakkamatult Jumalat, et saades Jumala sõna, mida kuulsite meie käest, ei võtnud te vastu inimese sõna, vaid nii nagu see tõeliselt on: Jumala sõna, kes tegutseb ka teis, kes usuvad.

Καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ ἀδιαλείπτως, ὅτι παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς παρ' ἡμῶν τοῦ θεοῦ ἐδέξασθε οὐ λόγον ἀνθρώπων ἀλλὰ καθὼς ἐστὶν ἀληθῶς λόγον θεοῦ, ὃς καὶ ἐνεργεῖται ἐν ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν.

διὰ τοῦτο võib olla mõistetud tagasivaatavalt ning ka tulevikule suunatuna, õti teeb selle aga selgeks viidates minevikule (Bruce 1982, s. v.). ἀδιαλείπτως (vrd 1:2, 5:17). ἀκοῆς on nimisõna, mis esmapilgul tundub olevat ühenduses eelneva nimisõnaga λόγον, kuid „kuulamise sõna“ ei sobitu konteksti kuigi hästi. Tõenäolisem on, et ἀκοῆς on παρ' ἡμῶν lisandus, kuna mõlemad on genitiivis: „saades Jumala sõna, mida kuulsite meie käest“ (Bruce 1982, s. v.).

2:14 Sest teie, vennad, saite Jumala koguduste jäljendajateks, mis on Ioudaias Iēsouses Christoses, sest te ise kannatasite omaenda kaasmaalaste käes nagu ka nemad kannatasid juutide käes,

ὅμοιως γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε, ἀδελφοί, τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ τῶν οὐσῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὅτι τὰ αὐτὰ ἐπάθετε καὶ ὅμοιως ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν καθὼς καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων,

μιμηταὶ (vrd 1:6) „jäljendajad“. συμφυλετῶν otsetõlkes „samast hõimust“ tuleb sõnast φυλέτης, mis on sagedasem (Frame 1988, s. v.).

2:15 kes tapsid Issanda Iēsouse ja prohvetid, kes ajasid meid välja, kes ei ole Jumalale meelepärased, kes vastanduvad kõigile inimestele,

τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτεινάντων Ἰησοῦν καὶ τοὺς προφήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδιωζάντων, καὶ θεῷ μὴ ἀρεσκόντων, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντίων,

ἀποκτεινάντων, ἐκδιωξάντων partitsiibid aoristis ning ἀρεσκόντων partitsiip olevikus, mida täiendab καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντίων. Sellest tulenevalt ka aja muutus salmis.

2:16 keelates meil rääkida paganatega, selleks et nad ei saaks päästetud, et nende patud alati täituksid. Aga raev on neile päralt jõudnud lõpuks.

κωλύόντων ἡμᾶς τοῖς ἔθνεσιν λαλῆσαι ἵνα σωθῶσιν, εἰς τὸ ἀναπληρῶσαι αὐτῶν τὰς ἀμαρτίας πάντοτε. ἔφθασεν δὲ ἐπ'αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος.

ἵνα σωθῶσιν kuigi negatsioon selles otseselt ei sisaldu, siis κωλύόντων tugevalt viitab sellele. εἰς τὸ ἀναπληρῶσαι (infinitiiv) näitab eesmärki ning infinitiiv + πάντοτε tähistab, et see toimub defineerimata aja jooksul (Frame 1988, s. v.).

2:17 Meie aga, vennad, olles ajutiselt lahutatud teist palge, mitte südame poolest, pingutasime aina rohkem, suure soovis, et teie palet näha.

Ἥμεῖς δέ, ἀδελφοί, ἀπορφανισθέντες ἀφ' ὑμῶν πρὸς καιρὸν ὥρας, προσώπῳ οὐ καρδία, περισσοτέρως ἐσπουδάσαμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν ἰδεῖν ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ.

καιρὸν ὥρας mõlemad vastanduvad igavikulisele ajale ning nende kooslus muudab „ajutise“ mõistmise intensiivsemaks (Bruce 1982, s. v.). προσώπῳ on tõlgitud „palge...poolest“ vastandudes sõnaga καρδία. See tähendab, et Pauluse ja tema kaaslaste mõtted on veel tessalooniklastega, kuigi neid ennast nende hulgas enam ei ole. τὸ πρόσωπον (vrd 3:10) on lähtetekstis ainsuses ja seega on eelistatum tõlkida „palet“ selle asemel, et tõlkida „nägu“.

2:18 Selle pärast tahtsime tulla teie juurde, tõesti mina Paulos, üks kord ja teine kord, kuid Satanās takistas meid.

διότι ἠθελήσαμεν ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, ἐγὼ μὲν Παῦλος καὶ ἄπαξ καὶ δῖς, καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς ὁ Σατανᾶς.

2:19 Sest kes on meie lootus või rõõm või uhkuse pärg, kui mitte teie, meie Issanda Iēouse ees, Tema saabumises?

τίς γὰρ ἡμῶν ἐλπὶς ἢ χαρὰ ἢ στέφανος καυχίσεως ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς ἔμπροσθεν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ ἐν τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ;

Paulus viitab jällegi tessalooniklaste laitmatule usule seotuna Jeesuse taastulekuga ἔμπροσθεν... αὐτοῦ παρουσία. Siin viitab Paulus Jeesuse saabumisele παρουσία, mis saab 4-5 peatükis oluliseks sõnumiks.

2:20 Teie olete meie hiilgus ja rõõm.

ὁμοῖς γὰρ ἐστε ἡ δόξα ἡμῶν καὶ ἡ χαρά.

Paulus vastab 19. salmi retoorilisele küsimusele ise. δόξα (vrd 2:6, 2:12) on põhjendatud tõlkida siin jällegi „hiilgus“, sest kuigi see käib tessalooniklaste kohta, on see Kristuse vääriline.

3:1 Selle pärast, et me ei tahtnud taluda enam, olime nõus jääma maha Athēnaisse üksi,

Διὸ μηκέτι στέγοντες εὐδοκήσαμεν καταλειφθῆναι ἐν Ἀθήναις μόνοι,

Διὸ jätkab salmide 2:17-20 sisu ning annab kirjelduse sellest, miks nad (Paulus ja Silvanus) ei naasnud tessalooniklaste juurde. στέγοντες kirjeldab salmis 2:17 (ἀπορφανισθέντες ἀφ' ὑμῶν) lahutatud olemist partitsiibiga, mis vajab tõlkes korrigeerimist. Otsus jääda Ateenasse ei olnud „alla andmine“ ega suutmatus enam taluda rõhumist, vaid leppimine sellega, mis oli juba ette määratud (3:4 προελέγομεν ὑμῖν ὅτι μέλλομεν θλίβεσθαι) (Frame 1988, s. v.). εὐδοκήσαμεν (vrd 2:8) on tõlgitud „olime nõus“, sest verb tähendab millegagi rahul olemist ning kuigi Paulus oleks soovinud tessalooniklasi uuesti näha (2:18), siis ta leppis sellega, et saata Timoteos (3:2). Athēnai on transkriptsioon Ateenast.

3:2 me saatsime Timotheose, meie venna ja Jumala kaastöölise Kristuse rõõmusõnumiga.

Selleks, et kinnitada teid ja julgustada teid teie usu pärast

καὶ ἐπέμψαμεν Τιμόθεον, τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν καὶ συνεργὸν τοῦ θεοῦ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ στηρίξαι ὑμᾶς καὶ παρακαλέσαι ὑπὲρ τῆς πίστεως ὑμῶν

ὕπὲρ on siin kasutatud figuratiivselt (tähdenduses περί) ning kuigi tõlge „kinnitada ja julgustada teid teie usus“ on aktsepteeritav, siis ὑμᾶς käib ainult στηρίξαι kohta. Seega tuleb 3:2 lõpp viia kokku hoopis 3:3 algusega. ἐν τῷ εὐαγγελίῳ tõlgitud instrumentaalselt kaasaütlevaga. παρακαλέσαι on „julgestama“, sest Timoteose saatmise eesmärk oli kinnitada tessalooniklaste usku, mitte anda neile õpetusi.

3:3 et, mitte ükski ei kõiguks nendes rõhumistes. Te aga teate ise, et me oleme määratud sellesse:

τὸ μηδένα σαίνεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσιν ταύταις. αὐτοὶ γὰρ οἶδατε ὅτι εἰς τοῦτο κείμεθα·

Isikulise asesõna ἡμῶν asemel on ταύταις, mis tähendab, et Paulus ei räägi enda, vaid tessalooniklaste rõhumistest (Frame 1988, s. v.). Kui 3a kasutab ταύταις mitmuses, siis 3b toõto on ainsuses. See viitab, et alguses räägitakse spetsiifilistest eraldiseisvatest rõhumistest, mida tessalooniklased peavad taluma, kuid kõik kristlased on määratud olema rõhumises üldiselt. Seda toetab ka κείμεθα meie-vorm, kuhu Paulus kaasab ka ennast.

3:4 kui me olime teie juures ütlesime teile enne, et me saame olema rõhutud, nii see ka sündis ja te teate.

καὶ γὰρ ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦμεν, προελέγομεν ὑμῖν ὅτι μέλλομεν θλίβεσθαι, καθὼς καὶ ἐγένετο καὶ οἶδατε.

πρὸς on siin „juures“ (samamoodi nagu Jh 1:1,2). Põhjendust sellele, miks Paulus eelistab seda üle μετά νῶϊ σύν on keeruline tuua (Bruce 1982, s. v.).

3:5 Sellepärast, et ka mina, enam mitte taludes, saatsin tema, et teada teie usku, ega ahvatleja teid kuidagi ei ahvatlenud, sest siis oleks meie vaev olnud tühine.

διὰ τοῦτο καὶ γὰρ μηκέτι στέγων ἔπεμψα εἰς τὸ γνῶναι τὴν πίστιν ὑμῶν, μή πως ἐπείρασεν ὑμᾶς ὁ πειράζων καὶ εἰς κενὸν γένηται ὁ κόπος ἡμῶν.

Paulus ei kasuta enam meie vormi (vrd 3:1), vaid räägib ainult endast, mis viitab sellele, et see oli Pauluse otsus saata Timoteos tessalooniklaste juurde. μή πως on tõlkes „ega juhuslikult“, sest Paulus saadab Timoteose kartes, et „ahvatleja“ (Saatan) on tessalooniklasi ahvatlenud (Bruce 1982, s. v.). ὁ πειράζων on partitsiip ning artikkel annab märku tegijast (st ahvatleja) ning samatüveline verb on tõlkes „ahvatlenud“. Alternatiivselt saaks tõlkida „kiusaja“ ja „kiusanud“, kuid teatud tähendusnüansi erinevus seisneb selles, et „kiusamine“ ei väljenda alati eesmärgipärasust. Konteksti sobib paremini „ahvatlema“, sest Paulus kartis, et saatan on tessalooniklased pannud enda usust kaugenema neid ahvatledes, mitte kiusates ilma põhjuseta.

3:6 Nüüd kui Timotheos meie juurde tuli teie juurest ja teatas rõõmusõnumist meile teie usust ja armastusest ja et teil on alati meist hea mälestus, igatsedes meid näha, nagu meie teid,

Ἄρτι δὲ ἐλθόντος Τιμοθέου πρὸς ἡμᾶς ἀφ' ὑμῶν καὶ εὐαγγελισαμένου ἡμῖν τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην ὑμῶν, καὶ ὅτι ἔχετε μνεΐαν ἡμῶν ἀγαθὴν πάντοτε, ἐπιποθοῦντες ἡμᾶς ἰδεῖν καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς,

Ἄρτι näitab, et Paulus kirjutas tessalooniklastele kohe peale Timoteose naasmist nende juurde (Bruce 1982, s. v.). See salm näeb ette muutust terves epistlis, sest tutvustab Timoteose aruannet tessalooniklaste kohta, mis seletab Pauluse kiitust tessalooniklaste suunas (Frame 1988, s. v.). τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην ὑμῶν (vrd 1:3). ἔχετε μνεΐαν erineb salmist 1:2, sest enam ei ole μνεΐαν alus tegevusele, vaid omamisele, sellest ka erinev tõlge selles salmis.

3:7 sellepärast me saime julgustatud teie, vennad, kõiges meie paratamatuses ja rõhumises, läbi teie usu,

διὰ τοῦτο παρεκλήθημεν, ἀδελφοί, ἐφ' ὑμῖν ἐπὶ πάσῃ τῇ ἀνάγκῃ καὶ θλίψει ἡμῶν διὰ τῆς ὑμῶν πίστεως,

ἐφ' ὑμῖν esimene ἐπὶ näitab Pauluse, Timoteose ja Silvanuse julgustatuse põhjust, teine ἐπὶ näitab põhjust, miks neil oli vaja julgustust (Frame 1988, s. v.). ἐπὶ + daativ on tihedamini eestikeelne alalütlev kääne, kuid julgustamise tegusõna vajab siin seesütlevat käänet. ἀνάγκη on tõlgitud paratamatus, sest 3:4 viitab millelegi, mis on juba kindlaks määratud.

3:8 sest nüüd me elame, kui teie püsite Issandas.

ὅτι νῦν ζῶμεν ἐὰν ὑμεῖς στήκετε ἐν κυρίῳ.

ζῶμεν (vrd 1:9, 4:15, 4:17, 5:10).

3:9 Missugust tänu me suudame anda Jumalale teie eest kõiges selles rõõmus, millega me rõõmustame teie pärast, meie Jumala ees,

τίνα γὰρ εὐχαριστίαν δυνάμεθα τῷ θεῷ ἀνταποδοῦναι περὶ ὑμῶν ἐπὶ πάσῃ τῇ χαρᾷ ἣν χαίρομεν δι' ὑμᾶς ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ ἡμῶν,

Paulus väljendab, et tessalooniklased ei anna neil ainult elu (3:8), vaid ka ülevoolavat rõõmu, sedavõrd et Paulus ei oska Jumalat selle eest õieti tänadagi. Selle rõõmu eest ei täna Paulus tessalooniklasi, sest lõplikult on selle põhjustanud Jumal, mitte nemad (Frame 1988, s. v.). ἐπὶ πάσῃ τῇ χαρᾷ (vrd 2:7 ἐπὶ πάσῃ τῇ ἀνάγκῃ καὶ θλίψει) näitab, et Paulus ka kirjutamise hetkel

ei ole võimeline sõnastama enda tänu, sest tema rõõm on niivõrd suur, et kõik kirjeldused sellest jäävad puudulikuks tänust, mida Jumal väärrib.

3:10 ööl ja päeval ülevoolavalt paludes, et näha teie palet ja parandada teie usu puudujääke?
νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὑπερεκπερισσοῦ δεόμενοι εἰς τὸ ἰδεῖν ὑμῶν τὸ πρόσωπον καὶ καταρτίσαι τὰ ὑστερήματα τῆς πίστεως ὑμῶν;

νυκτὸς καὶ ἡμέρας (vrd 2:9). ὑπερεκπερισσοῦ (vrd 5:13), „ülevoolavalt“ on sobilik määrsõna, et kirjeldada Pauluse tänulikku meelt, mis on sõnastatud salmis 3:9. εἰς τὸ tutvustab δεόμενοι sihitist (Frame 1988, s. v.). Salm 3:10 lõpeb kreekakeelse küsimärgiga tulenevalt 3:9 küsisõnast tina, seega on 3:9-10 mõistetav ühe lausena ning lähteteksti säilitamiseks on ka siin tõlkes küsimärk jäetud 3:10 salmi lõppu. τὸ πρόσωπον (vrd 2:17).

3:11 Aga Tema, meie Jumal ja Isa ja meie Issand Iēsous juhtigu meie tee teie juurde:

Αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς κατευθύνει τὴν ὁδὸν ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς·

κατευθύνει on optatiiv ehk sooviv kõneviis ning ilmub subjektiga kolmandas isikus (siin Αὐτὸς) vaid I ja II tessaloonika kirjades (11–12, 5:23, II 2:17, 3:5, 16) (Frame 1988, s. v.). Tähenduselt on κατευθύνει millegi sirgeks tegemine või korda tegemine. κατευθύνει + τὴν ὁδὸν väljendab seega implitsiitselt soovi, et nende tee tessalooniklaste juurde oleks ilma käändude ja kõverusteta – st neid juhatatakse (Bruce 1982, s. v.).

3:12 teid aga Issand kasvatagu ja tehku teie armastus külluslikuks üksteise suhtes ja kõigi teiste suhtes, nii nagu meie teie suhtes,

ὕμᾶς δὲ ὁ κύριος πλεονάσαι καὶ περισσεύσαι τῇ ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας, καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς,

πλεονάσαι καὶ περισσεύσαι on samuti mõlemad optatiivis ning väljendavad soovivat kõneviisi.

3:13 selleks et kinnitada teie südameid laitmatuks pühaduses meie Jumala ja Isa ees, meie Issanda Iēsouise saabumises koos kõigi tema pühadega. Aamen.

εἰς τὸ στηρίζει ὑμῶν τὰς καρδίας ἀμέμπτους ἐν ἀγιοσύνῃ ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ μετὰ πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ. [ἀμήν.]

στηρίζαι (vrd 3:2) – Paulus ei viita nende usu kinnitamisele ὑπὲρ τῆς πίστεως ὑμῶν, vaid nende südamede ὑμῶν τὰς καρδίας. See tähendab, et Paulus suunab tähelepanu mitte väljaelatud usule, vaid personaalsele usule, mis on läbi proovitud Jumala poolt (vrd 2:4) ning ei ole suunatud teistele, vaid endasse. See on oluline, sest 3:10b viitab puudujääkidele tessalooniklaste usus ning see on üks seletus selle kohta. ἐν ἀγιωσύνη ei viita usu kvaliteedile (ἀγιότης) ega ka protsessile (ἀγιασμός), vaid pigem olekule, eriti koos kohamäärsonaga ἐν (Frame 1988, s. v.). ἐν τῇ παρουσίᾳ (vrd 2:19) näitab eesmärki, miks see on oluline, et nende südamed oleks kinnitatud laitmatuks. μετὰ πάντων τῶν ἀγίων αὐτοῦ ei anna selget vastust, kas siin on mõeldud pühased või ingleid, kuid see on otseselt seotud Jeesuse saabumisega (παρουσία). Ühest küljest põhjendab siin „inglite“ kasutust II tessaloonika 1:7 μετ' ἀγγέλων δυνάμεως αὐτοῦ (Frame 1988, s. v.), kuid lähtetekstile täpsem tõlge on „pühad“.

4:1 Viimaks siis, vennad, palume ja manitseme teid Issandas Iēsoues, et nii nagu te õppisite meilt, kuidas peate käima ja Jumalale meelepärane olema, nii nagu ka te käite ringi, selleks et te oleksite enam kui külluslikud.

Λοιπὸν οὖν, ἀδελφοί, ἐρωτῶμεν ὑμᾶς καὶ παρακαλοῦμεν ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ, ἵνα καθὼς παρελάβετε παρ' ἡμῶν τὸ πῶς δεῖ ὑμᾶς περιπατεῖν καὶ ἀρέσκειν θεῷ, καθὼς καὶ περιπατεῖτε, ἵνα περισσεύητε μᾶλλον.

ὑμᾶς esineb peale verbi ἐρωτῶμεν, mis tähendab, et Paulus ja tema kaaslased on ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ, mitte tessalooniklased. Seeläbi on autoriteet, milles nad paluvad Jumalas, mitte neis endis (Frame 1988, s. v.). περιπατεῖν (vrd 2:12) ja ἀρέσκειν (vrd 2:4). ἵνα... ἵνα Paulus kasutab alguses ἵνα ning siis jätab sellele vastamata, meenutades tessalooniklastele, kuidas nad neid õpetasid, kuid toob ἵνα tagasi ning lõpetab enda mõttekäigu ja põhjenduse palumisele ja manitsemisele (Bruce 1982, s. v.). περισσεύητε μᾶλλον (vrd 3:12). Verbi παρακαλοῦμεν eesmärk on siin salmis πῶς δεῖ ὑμᾶς περιπατεῖν καὶ ἀρέσκειν θεῷ. See tähendab, et Paulus kutsub tessalooniklasi käituma (veel rohkem) Jumalale meelepärasel viisil – see põhjendab siin tõlke „manitsema“.

4:2 Te teate siis milliseid korraldusi me andsime teile meie Issanda Iēsoue kaudu.

οἴδατε γὰρ τίνας παραγγελίας ἐδώκαμεν ὑμῖν διὰ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.

παραγγελίας on siin tõlkes „korraldus“ (BDAG s. v.).

4:3 See on siis Jumala soov ja teie pühitsus: hoida eemale teid hoorusest,
τοῦτο γάρ ἐστιν θέλημα τοῦ θεοῦ, ὁ ἁγιασμός ὑμῶν, ἀπέχεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πορνείας,

Kui ἁγιωσύνη oli pühaduse väljendus olekus, siis ἁγιασμός on pühaduse saavutamine läbi protsessi (konsekratsioon, BDAG, s. v.). Sellest ka tõlge „pühitsus“ (Bruce 1982, s. v.). Struktuuriliselt on 4:3a algus Jumala soovi ja tessalooniklaste pühitsuse kirjeldusele, mis kestab salmini 4:6b. Selle paremaks mõistmiseks on salm jaotatud kooloniga. Jumala soov ja pühitsus järgnevates salmides on väljendatud paralleelsete verbidega: hoida eemale, et väärtustada (naist) ja saada naine, et mitte ületada ja kasutada ära (enda venda).

4:4 et teada, igaüks teist, kuidas enda keha talitseda pühaduses ja väärikus,
εἰδέναι ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτᾶσθαι ἐν ἁγιασμῷ καὶ τιμῇ,

εἰδέναι (vrd 5:12) eeldab teadmise objekti, milleks peab olema siin salmis σκεῦος. εἰδέναι on paralleelne infinitiiv eelneva verbiga ἀπέχεσθαι, sest hoidudes hooramisest saavad nad teadma enda σκεῦος väärtust. σκεῦος on sõna, mille tähendus on siin metafoorne ning ambivalentne ning on valmistanud tõlkijatele probleeme alates patristilisest perioodist. Seda sõna on kasutatud tähenduses: „anum“, „astja“, „tööriist“ või „vahend“. Seega siin peab see olema metafoorse tähendusega ning ühenduses verbiga κτᾶσθαι jääb ruumi mitmesugusteks arvamusteks. ἑαυτοῦ näitab aga omandit ning πορνεία (4:3) ning ἐν πάθει ἐπιθυμίας (4:5) annavad konteksti, mis viitab seksuaalsetele suhetele. Seetõttu on näiteks Augustinus arvanud, et Paulus mõtles siin „naist“ või „abielunaist“. Teiseks on pakutud tõlkida σκεῦος „keha“ (Tertullianus ja Johannes Chrysostomos), selle kinnituseks on idee kehast, kui hinge anumast (vrd 2Tm 2:21). Kui mõista aga ἑαυτοῦ (enda oma) ja κτᾶσθαι (saama) enda tavalises tähenduses teeb see σκεῦος tõlkimise „kehana“ keeruliselt mõistetavaks: „Kuidas saada enda keha väärikus ja aus“ (Frame 1988, s. v.). Samas on teada, et tessalooniklaste seas oli ka mitmeid naisi (Ap 17:4) ning tõlge „naine“ tähendaks, et Pauluse õpetus seksuaalsuhete kohta ei võtaks naisi üldse arvesse (eriti võttes arvesse ἕκαστον ὑμῶν). Lisaks ei ole head põhjendust sellele, miks Paulus kasutas metafoori ning mitte kreekakeelset sõna naise kohta (γυνή). Veel annab mõtteainet 1Pt 3:7 ὡς ἀσθενεστέρω σκεύει τῷ γυναικείῳ, kus on juttu naisest kui nõrgemast poolest abielus – siin on σκεῦος „keha“ ja on vastuargument tõlkele „naine“. Neid probleeme arvesse võttes on vajalik κτᾶσθαι verbi tõlgendamine kui „saada kontroll“ ehk „talitseda“. Sellisena on σκεῦος tõlkimine vastega „keha“, mitte ainult grammatiliselt

korrektne, vaid konteksti ideaalselt sobiv. Eesti keeles oleks võimalik tõlkida sünonüümselt ka „ihu“, kuid käesolevas tõlkes on metafoorile eelistatud üldisemat tõlkevastet. Kuna Paulus räägib siin inimese seksuaalsetest ihadest (4:5), siis on mitmed piibliteadlased (Rigaux 1956, 504-506, Morris 1959, 123, Bruce 1982, s. v., Marshall 1983, 108, Malina ja Pilch 2006, s. v.) arvanud, et tegemist võib olla hoopis eufemismiga suguorgani kohta. Sellisel juhul peab see olema eufemism mees- ja nais-suguorgani kohta samaaegselt, et Pauluse sõnum ei oleks suunatud vaid meessoost lugejatele. (Wanamaker 1990, 152-153) See oleks kindlasti võimalik, sest „astja“ või „anum“ saab olla eufemism nais-suguorgani kohta ning „tööriist“ eufemism mees-suguorgani kohta.

4:5 mitte iha tundmuses nii nagu paganad, kes ei tea Jumalat,
μη ἐν πάθει ἐπιθυμίας καθάπερ καὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότα τὸν θεόν,

Paulus täpsustab ἐν ἀγιασμῷ καὶ τιμῇ ning manitseb neid mitte elama nii nagu paganad. Salmis ei ole verbi ning seetõttu peaks seda käsitlema 4:4 osalauseana. πάθει (nom. πάθος) tähendab mistahes tundmust või kogemust, kuid Paulus kasutab seda alati negatiivses mõttes (Frame 1988, s. v.).

4:6 vaid et mitte ületada ega kasutada ära enda venda selles olukorras, sest Issand on kättemaksja kõigis neis asjus, nagu me juba varem oleme öelnud teile ja siiralt tunnistanud.
τὸ μὴ ὑπερβαίνειν καὶ πλεονεκτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, διότι ἔκδικος κύριος περὶ πάντων τούτων, καθὼς καὶ προείπαμεν ὑμῖν καὶ διεμαρτυράμεθα.

ὑπερβαίνειν jätkab 4:4b κτᾶσθαι (saama), sest nii nagu hoidumine hooramisest paneb tessalooniklasi väärtustama enda naist, siis naise saamine väarikuses ja pühaduses takistab abielurikkumist nagu kontekst seda ütleb (Frame 1988, s. v.). διεμαρτυράμεθα (vrd 2:12) on sarnane μαρτυρώ verbile, kuid lisatähendusega „ausalt“ või „siiralt“ tunnistanud.

4:7 Sest Jumal ei kutsunud meid ebapuhtuseks, vaid pühitsemisse.
οὐ γὰρ ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐπὶ ἄλλ' ἐν ἀγιασμῷ.

ἐπὶ tutvustab οὐ γὰρ ἐκάλεσεν rõhjust ning ἐν näitab olekut, mis on osa kristlikust kutsumusest. See tähendab elada vääriliselt Jumala poolt antud pühitsemisele ning mitte elada ebapuhtuses (Bruce 1982, s. v.). Salm võtab kokku 4:3 alguse saanud pühitsuse ja Jumala soovi/kutsumise

teema. ἀκαθαρσία tõlgitud „ebapuhtus“ (BDAG s. v.), sest vastandub siin sõnale ἁγιασμῶ (vrd 4:3) ja seetõttu ei mõtle Paulus siin midagi, mis oleks „räpane“ või „must“ vaid pigem „ebamoraalne“.

4:8 Seetõttu, kes jätab selle kõrvale ei jäta inimest kõrvale vaid Jumala, kes annab enda Püha Vaimu teile.

τοιγαροῦν ὁ ἀθετῶν οὐκ ἄνθρωπον ἀθετεῖ ἀλλὰ τὸν θεὸν τὸν [καὶ] διδόντα τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον εἰς ὑμᾶς.

τοιγαροῦν on rõhutatav ühend-partitsiip ning ilmub ainult Hb 12:1 („seepärast“ või „seetõttu“) (Bruce 1982, s. v.).

4:9 Aga vennaliku armastuse kohta ei ole teile vajadust kirjutada, sest te ise olete Jumala poolt õpetatud teineteist armastama:

Περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας οὐ χρεῖαν ἔχετε γράφειν ὑμῖν, αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς θεοδίδακτοὶ ἐστε εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους·

οὐ χρεῖαν ἔχετε γράφειν ὑμῖν ei täpsusta otseselt kirjutamise subjekti, kuid Paulus mõtleb siin iseennast. On tõenäoline, et Timoteos andis Paulusele edasi tessalooniklaste küsimusi, mis neil oli vahepeal tekkinud (3:6) ning vaevalt oleks Paulus puudutanud teemasid (ss 4:10-11), kui tessalooniklased ei oleks küsinud nõu selle kohta. θεοδίδακτοὶ on *hapax legomenon*, sest seda sõna ei kasutata muidu LXX-s ja UT-s, kui ainult siin. θεός + διδάσκω on niivõrd eksplitsiitne, et sellel puuduvad teised tõlkevõimalused (Frame 1988, s. v.).

4:10 kuna te teete seda kõikidele vendadele, terves Makedonias. Me manitseme teid, vennad, olema enam kui külluslikud

καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ εἰς πάντας τοὺς ἀδελφοὺς [τοὺς] ἐν ὅλῃ τῇ Μακεδονίᾳ. παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, περισσεύειν μᾶλλον,

ὅλη τῇ Μακεδονίᾳ (vrd 1:7). περισσεύειν μᾶλλον (vrd 4:1). καὶ γὰρ jätkab 4:9 αὐτοὶ γὰρ rõhjudust, miks neil ei ole vajadust edasiseks õpetuseks Pauluselt. παρακαλοῦμεν (vrd 2:12, 4:1 ja 5:14) alustab manitsust, mis jätkub 4:11a, verbid ei ole imperatiivis vaid infinitiivis – Paulus kutsub tessalooniklasi käituma teatud viisi.

4:11 ja püüdlema rahulik olla ja tegelema enda asjadega ja töötama enda kätega nagu me oleme teid õpetanud,

καὶ φιλοτιμεῖσθαι ἡσυχάζειν καὶ πράσσειν τὰ ἴδια καὶ ἐργάζεσθαι ταῖς [ιδίαις] χερσὶν ὑμῶν, καθὼς ὑμῖν παρηγγείλαμεν,

Salmis 4:10 alguse saanud manitsus (παρακαλοῦμεν) jätkub sõnapaariga φιλοτιμεῖσθαι ἡσυχάζειν, millest ἡσυχάζειν ilmub Pauluse kirjades vaid siin ning mujal UT-s Ap 11:18 ja Lk 23:56 ja LXX-s Km 3:11, Ii 3:26, Js 7:4. Täendusvälja jäävad: „puhkama“, „vaikne olema“, „tasane olema“, „rahulik olema“. φιλοτιμεῖσθαι on täiend infinitiiv ning otsetõlkes tähendab „au armastama“ või „auahne olema“, kuid siin koos verbiga ἡσυχάζειν „püüdlema“, „proovima“ „innukas olema“ (Frame 1988, s. v.). Huvitaval kombel ei ole tavaliselt püüdlemine, auahnus ega ka au otsimine tavaliselt seostatav tasaduse või vaikimisega, seega võib seda näha oksüümoronina (Bruce 1982, s. v.). τὰ ἴδια artikliga „see, mis on oma“. παρηγγείλαμεν käib siin ilmselt ainult ἐργάζεσθαι kohta (vrd 2:9) – nii nagu nad nende keskel ise ka tegid ja neile õpetasid.

4:12 selleks et te käiksite kombekalt ringi nendega, kes on väljas ja et teil ei oleks mitte ühtegi vajadust.

ἵνα περιπατῆτε εὐσχημόνως πρὸς τοὺς ἔξω καὶ μηδενὸς χρείαν ἔχητε.

περιπατῆτε on „ringi käima“ (vrd 2:11, 4:1).

4:13 Me ei taha, vennad, et te oleksite teadmatud nende suhtes, kes magavad, selleks et te ei tunneks kurbust nagu ülejäänud, kellel ei ole lootust.

Ὁὐ θέλομεν δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, περὶ τῶν κοιμωμένων, ἵνα μὴ λυπησθε καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα.

θέλομεν... ἀγνοεῖν on dūnaamilise infinitiivi kasutus. Siin vormiliselt negatiivne väljend saab positiivse tähenduse ühenduses ἵνα μὴ (Frame 1988, s. v.).

4:14 Kui me usume, et Iēsous suri ja tõusis üles, siis ka need, kes jäid magama läbi Iēsou, toob Jumal koos Temaga.

εἰ γὰρ πιστεύομεν ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη, οὕτως καὶ ὁ θεὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἄξει σὺν αὐτῷ.

ἀπέθανεν on siin teoloogiliselt märkimisväärne sõna, sest inimeste kohta kasutab Paulus aoristi passiivi verbist κοιμάω (magama jääma). See tähendab, et kui inimesed on vaid ajutises „unes“, siis Jeesuse surm oli tõeline ja lõplik ning selle vahe tegemine on tessalooniklastele lohutuseks (Neil 1950, 94). Grammatiliselt võimalik on siduda (1) διὰ τοῦ Ἰησοῦ verbiga ἄξει (toob tagasi läbi Jeesuse) ning (2) διὰ τοῦ Ἰησοῦ koos partitsiibiga τοὺς κοιμηθέντας (need, kes jäid magama läbi Jeesuse). (1) on aga vähemtõenäoline, sest ἄξει σὺν αὐτῷ tundub olevat (verb + fraas) juba omavahel ühenduses ning see jätaks ἄξει hoidma koos kaht fraasi korraga, mis on tähenduslikult väga sarnased (toob tagasi läbi Tema ja koos Temaga) (Bruce 1982, s. v.). Eesti keeles võib siiski jääda ambivalentne tähendus teksti ette lugedes, kui tõlkida: „siis Jumal toob ka need, kes jäid magama läbi Iēouse koos Temaga“ kuigi tõlkes ei ole koma eraldamaks „magajaid“ „Jeesusest“. Selle lahendamiseks olen tõstnud aluse (ὁ θεός) kokku tegusõnaga (ἄξει). ἄξει on tulevikuvorm ja tähendab „juhatab“ või „võtab kaasa“. „Magajad“ on aga kõnekujund surnute kohta, mis antiikmaailmas ei ole eriomane üksnes kristlikele tekstidele, vaid laiemal kasutusega (Frame 1988, s. v.). διὰ τοῦ Ἰησοῦ on igal juhul huvitav väljendus koos partitsiibiga κοιμηθέντας, justkui Jeesus oleks olnud nende surma põhjustaja. Pauluse jaoks ilmselt διὰ = ἐν (vrd 1Kr 15:18) (Wanamaker 1990, 169). Sellegipoolest on tõlkes διὰ väljendamiseks „läbi“.

4:15 Seda me ütleme teile Issanda sõnas, et meie, kes me elades oleme alles jäänud Issanda saabumises, kindlasti ei saa olema ees nendest, kes magavad.

Τοῦτο γὰρ ὑμῖν λέγομεν ἐν λόγῳ κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας·

οὐ μὴ + aorist konjunktiivis väljendab tugevat negatsiooni tulevikus (Frame 1988, s. v.). φθάσωμεν (vrd 2:16b) on „kohale jõudma (esimesena)“ „või ette nägema“ – mõlema puhul jääb tähendusvälja toimija esmane positsioon tegevuses.

4:16 sest Issand ise märguandes, peaingli häälega ja Jumala trompetiga, laskub taevast ja surnud Issandas tõusevad esimesena,

ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου καὶ ἐν σάλπιγγι θεοῦ, καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται πρῶτον,

κελεύσματος (LXX: Ὅρ 30:27) on „märguanne“, „käsk“ või „korraldus“ ning on väljendatud läbi hüüu või hääle (Bruce 1982, s. v.). ἐν φωνῇ ja ἐν σάλπιγγι on ühendatud läbi sidesõna και, mis viitab sellele, et need täiendavad nimisõna κεύσματος (Frame 1988, s. v.). Seetõttu ei tarvitse tõlkes enam kasutada seesütlevat käänet ἐν tõlkimiseks, vaid parem on kaasaütlev.

4:17 siis meie, kes me elades oleme alles jäänud, tõmmatakse samal ajal koos nendega pilvedesse, et kohtuda Issandaga õhus: seejärel oleme alati koos Issandaga.

ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι ἅμα σὺν αὐτοῖς ἀρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου εἰς ἄερα· καὶ οὕτως πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα.

οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι (vrd 4:15). ἀρπαγησόμεθα (ἀρπάζειν): tihti vägivaldse ning äkilise loomusega tegevus, mis võib siiski objekti jaoks positiivne olla (Ap 23:10, 8:39 ja 2 Kr 12:2) (Bruce 1982, s. v.); ka tähendusega „rõõnima“ „jõuga eemaldama“. Kuna siin Paulus räägib surnute üles tõstmisest, kasutan tegusõna „tõmbama“. εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου εἰς ἄερα, siin εἰς näitab ἀρπαγησόμεθα eesmärki (Frame 1988, s. v.) ja tõlge „et“ on siin sellega põhjendatud ning täpsem lähteteksti tähendusele. See teeb vajalikuks ἀπάντησιν tõlkimise tegusõnana.

4:18 Seega julgustage teineteist nende sõnadega.

Ἵνα παρακαλεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λόγοις τούτοις.

Verb παρακαλεῖτε (vrd 3:2 ja 5:11).

5:1 Aga aegade ja hetkede kohta, vennad, ei ole teil vajadust, et teile kirjutatakse,

Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν, ἀδελφοί, οὐ χρεῖαν ἔχετε ὑμῖν γράφεσθαι,

οὐ χρεῖαν ἔχετε ὑμῖν γράφεσθαι (vrd 4:9), mille ainuke erinevus salmiga 4:9 on, et γράφεσθαι on siin salmis passiivis.

5:2 sest te teate täpselt, et Issanda päev tuleb nagu varas öösel.

αὐτοὶ γὰρ ἀκριβῶς οἴδατε ὅτι ἡμέρα κυρίου ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ οὕτως ἔρχεται.

κλέπτης on siin tõlkes „varas“ (vrd Mt 24:43 ja Lk 12:39) (BDAG s. v.).

5:3 Kui öeldakse: „rahu ja kindlus“, siis ootamatu häving langeb nende peale nagu sünnitusvalu raseda kõhus ja nad kindlasti ei pääseks.

ὅταν λέγωσιν, Εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῆ ἐν γαστρὶ ἐχούση, καὶ οὐ μὴ ἐκφύωσιν.

Täheldatav on Pauluse ebatavaline stiil selles salmis, mis annab alust arvata, et Paulus kirjutab, toetudes judaistlikule apokalüptilisele sõnakasutesele (Frame 1988, s. v.). ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῆ ἐν γαστρὶ ἐχούση on metafoorne võrdlus ning vajab teatavat muudatust, et tõlkes lähteteksti mõtet edasi anda. Fraasi ἐν γαστρὶ ἐχούση saab tõlkida „raseda“ ning verb ἐφίσταται ei ole metafoori sisse toodud. οὐ μὴ ἐκφύωσιν (vrd 4:15).

5:4 Aga teie, vennad, ei ole pimeduses, et see päev tabaks teid nagu varas, ὑμεῖς δέ, ἀδελφοί, οὐκ ἐστὲ ἐν σκότει, ἵνα ἡ ἡμέρα ὑμᾶς ὡς κλέπτης καταλάβῃ·

καταλάβῃ ühenduses *parousia* sündmusega hõlmab endas ootamatut (vrd 5:3) ja üllatuslikku „kohale jõudmist“ või „üle võtmist“ (LXX Gen 19:19, Srk 7:1 ja UT-s Jh 12:35) (Frame 1988, s. v.).

5:5 sest te olete kõik valguse lapsed ja päeva lapsed. Me ei ole pimeduse ega öö omad: πάντες γὰρ ὑμεῖς υἱοὶ φωτός ἐστε καὶ υἱοὶ ἡμέρας. Οὐκ ἐσμὲν νυκτὸς οὐδὲ σκότους·

5:5a põhjendab salmi 5:4 ning 5:5b alustab salmi 5:6 – seega on see salm üleminekuks salmide vahel. Alternatiivsena on võimalik siduda seda salmi kokku, lisades mõtteliselt fraasile ἐσμὲν νυκτὸς οὐδὲ σκότους eelnevalt esinev υἱοὶ „Me ei ole pimeduse ega öö lapsed“. Küll aga verb meie-vorm viitab uuele mõttele, mis on küll eelmisega tähenduslikult seotud, kuid mitte süntaktiliselt. Selle kasuks räägib ka salmi 5:6 sidusus selle salmi lõpuga.

5:6 seetõttu siis ärgem magagem nagu ülejäänud, vaid püsigem ärkvel ja kained. ἄρα οὖν μὴ καθεύδωμεν ὡς οἱ λοιποί, ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν.

Verbid καθεύδωμεν, γρηγορῶμεν ja νήφωμεν on konjunktiivis ning väljendavad käsku, seega on verbid tõlgitud eitava imperatiiviga.

5:7 Sest need kes magavad, magavad öösel, ja need kes purjutavad, purjutavad öösel,

Οἱ γὰρ καθεύδοντες νυκτὸς καθεύδουσιν, καὶ οἱ μεθυσκόμενοι νυκτὸς μεθύουσιν·

Kathéudontes ja methuskómenei tõlgitud määratud isikuliste partitsiipidena.

5:8 aga kuna me oleme päeva omad, olgem kained, riietudes usu ja armastuse kaitserüüga ja pääste lootuse kiivriga:

ἡμεῖς δὲ ἡμέρας ὄντες νήφωμεν ἐνδυσάμενοι θώρακα πίστεως καὶ ἀγάπης καὶ περικεφαλαίαν ἐλπίδα σωτηρίας·

Salm 5:8 jätkab salmi 5:5a mõtet ning δὲ vastandab sõnad νυκτὸς (5:5b, 5:7) ja ἡμέρας. ἐνδυσάμενοι lisab Pauluse mõttele, et ei piisa ainult sellest, et olla kaine ja ärkvel, vaid tuleb ennast metafoorselt „riietada“ usu, armastuse ja lootusega päästest, tõlkides tuleb verbi (ἐνδυσάμενοι) sihitisi (θώρακα ja περικεφαλαίαν) tõlkida instrumentaaliga. σωτηρίας ei ole mõeldud eshatoloogiliselt, vaid sõna laiemas tähenduses ning siin objektiivse genitiivina – objekt ei ole lootus, vaid pääste (BDAG s.v.). Selle toetuseks on salm 5:9, kus samamoodi on σωτηρίας midagi, mida saab saavutada (Frame 1988, s. v.).

5:9 sest Jumal ei asetanud meid raevu, vaid pääste saamisesse meie Issanda Iēsoue Christose läbi,

ὅτι οὐκ ἔθετο ἡμᾶς ὁ θεὸς εἰς ὀργὴν ἀλλὰ εἰς περιποίησιν σωτηρίας διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,

σωτηρίας on siin samuti „pääste“ (vrd 5:8). διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ (vrd 4:2 ja 4:14).

5:10 kes on surnud meie eest, et juhul kui oleme kas ärkvel või magame, me elaks koos Temaga.

τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν ἵνα εἴτε γρηγορῶμεν εἴτε καθεύδωμεν ἅμα σὺν αὐτῷ ζήσωμεν.

ἀποθανόντος on tõlgitud täisminevikuga, et rõhutada aoristi ühekordset ja lõpetatud tegevust.

Konjunktiiv viäljendamiseks on tõlkes lisatud sidesõna „kui“. ἅμα σὺν (vrd 4:17).

5:11 Selle tõttu julgustage teineteist ja ehitage üksteist üles, nii nagu te ka teete.

Διὸ παρακαλεῖτε ἀλλήλους καὶ οἰκοδομεῖτε εἷς τὸν ἕνα, καθὼς καὶ ποιεῖτε.

παρακαλεῖτε (vrd 3:2 ja 4:18). Paulus adresseerib tessalooniklaste küsimust ja hirmu surnud kaaslaste pärast, mis põhjendab siin salmis tõlke „julgestama“. Paulus rõhutab siin, et tessalooniklastel on ühine vastutus üksteisele olla toeks (Wanamaker 1990, 189) ja selle väljendamiseks kasutab Paulus ἀλλήλους ning εἰς τὸν ἕνα. Tähenduselt eeldab εἰς τὸν ἕνα sarnasust sõnaga ἀλλήλους (teineteist), kuid ei oma vastastikust tähendusnüansi (otsetõlkes „üksüht“). οἰκοδομεῖτε on sagedane kirjas korintlastele ning sõna-sõnaliselt tähendab „ehitama“, kuid selle peidetud tähendus on „julgestama“ (Frame 1988, s. v.). Tõlkes „ehitage üles“ on vajalik, et paremini mõista sõna metafoorset tähendust (vrd 1 Kr 3:16-17).

5:12 Me palume teid, vennad, väärtustada neid, kes näevad vaeva teie seas, kes on teie juhid Issandas, kes noomivad teid,

Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν καὶ προϊσταμένους ὑμῶν ἐν κυρίῳ καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς,

εἰδέναι (vrd 4:4). Kolmest partitsiibiga verbist (tõlgitud isikulistena) on artikkel τοὺς vaid esimese ees (κοπιῶντας), mis viitab sellele, et ülejäänud (προϊσταμένους ja νουθετοῦντας) on vaid kirjeldavad partitsiibid esimese kohta, mitte kolm eraldiseisvat gruppi (Frame 1988, s. v.). προϊσταμένους on mitmetähenduslik ning tõlkevariante on mitmeid (hoolekandjad, juhtijad, juhatajad, ülalhoidjad jne), kuid koos fraasiga ἐν κυρίῳ pöörab Paulus tähelepanu sellele, et nad teevad seda Issandas, mitte enda heaksnägemise järgi. See ei välista teisi tõlkevariante, kuid toetab paremini „juhtimise“ tõlget, sest see annab neile aluse, et teisi juhtida.

5:13 ja hinnata neid üliväga armastuses nende töö tõttu. Pidage rahu omavahel.

καὶ ἡγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπερεκπερισσοῦ ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν. εἰρηνεύετε ἐν ἑαυτοῖς.

εἰρηνεύετε ἐν ἑαυτοῖς otsetõlkes „pidage rahu endi seas“ on tõlgitud „omavahel“. Tähelepanuväärne on ka salmi lõpus olev tooni muutus infinitiivist imperatiiviks.

5:14 Me manitseme teid, vennad, noomige korrapäratuid, julgestage kartlikke, toetage nõrku, olge pikameelsed kõigi suhtes.

παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας.

παρακαλοῦμεν (vrd 4:1, 4:10).

5:15 Vaadake, et keegi ei tasuks halva vastu halvaga, vaid alati järgige seda, mis on hea üksteisele ja kōikidele.

ὁρᾶτε μή τις κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινὶ ἀποδοῖ, ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸν διώκετε [καὶ] εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντα.

τὸ ἀγαθὸν διώκετε vastandab fraasi κακὸν ἀντὶ κακοῦ. Kuigi „headuse“ vastand on eesti keeles parem tõlkida „kuri“, siis κακὸν ἀντὶ κακοῦ on tõlkes „halb“, et kajastada paremini lähteteksti erinevat sõnavara (vrd 5:22). Pauluse sõnum tundub siin olevat: „Ärge olge kättemaksuhimulised!“, seetõttu on sobilik ἀποδοῖ tõlkida „tasuma“ (mitte „andma“) ning ἀντὶ „vastu“ (mitte „asemel“). Kuna τὸ ἀγαθὸν on artikliga, peab Paulus silmas definiitset headust (ἀγάπη). Koos verbiga διώκετε võimaldab see tõlke „seda, mis on hea“. Samuti muudab see sihtkeeles loogiliseks sihitise koos määrsõnaga εἰς tõlkida alaleütlevalt.

5:16 Rõõmustage alati,

Πάντοτε χαίρετε,

χαίρετε (vrd 3:9).

5:17 palvetage lakkamatult,

ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε,

ἀδιαλείπτως (vrd 1:2, 2:13).

5:18 tänage kōiges, sest see on Jumala soov Christoses Iēsouses teile.

ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε· τοῦτο γὰρ θέλημα θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς.

5:19 Ärge kustutage Vaimu,

τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε,

τὸ πνεῦμα all peab Paulus silmas Püha Vaimu ning seega on ka tõlkes „Vaim“ suure algustähega.

5:20 ärge alavääristage prohvetiande:

προφητείας μὴ ἐξουθενεῖτε·

Üldisema τὸ πνεῦμα juurest liigub Paulus edasi spetsiifilisema Vaimu väljenduse juurde, milleks on prohvetiand. Sõna προφητείας on mitmuses, mis võib tähendada, et selle väljendusviise on mitmeid või, et mitmel erineval inimesel on prohvetiand (Frame 1988, s. v.). ἐξουθενεῖτε on tihti „põlastama“ (Gl 4:14) või „halvaks pidama“ (Rm 14:3,10). ἐξουθενεῖτε tähendus on „mittemillestki“ või pöördeliselt „pidama mittemillekski“ (BDAG s. v.) – sellisena on tõlge „alavääristama“ ka aktsepteeritav. Selle tõlke põhjus seisneb selles, et „alavääristama“, sünonüümselt „tühiseks pidama“, ei oma negatiivseid eelarvamusi tulenevalt eelnevast kogemusest (põlastama), vaid pigem teadmatusest tulenevat arvamust, mis on siin kontekstis loogilisem.

5:21 kuid pange proovile kõike, hoidke kinni sellest, mis on ilus,

πάντα δὲ δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε,

τὸ καλὸν tõlgitud „ilus“, et vältida sõnakordust (vrd 5:15 τὸ ἀγαθὸν). δὲ on kontrastne sidesõna salmide 5:19,20 ja 5:21 vahel – tõlkes „kuid“. δοκιμάζετε (vrd 2:4). τὸ καλὸν (vrd 5:15 τὸ ἀγαθὸν) on artikliga, mis põhjendab tõlget „sellest, mis on ilus“.

5:22 hoiduge igast laadi kurjusest.

ἀπὸ παντὸς εἴδους πονηροῦ ἀπέχεσθε.

πονηροῦ tõlgitud siin „kuri“, et vältida sõnakordust salmiga 5:15 κακὸν ἀντὶ κακοῦ.

5:23 Kuid rahu Jumal ise pühitsegu teid täielikult ja olgu teie vaim, hing ja ihu hoitud tervenisti, et see oleks laitmatu meie Issanda Iēsouise Christose saabumises.

5:23 Αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἀγιάσαι ὑμᾶς ὀλοτελεῖς, καὶ ὀλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τηρηθείη.

Aὐτὸς δὲ tutvustab uut mõttekäiku. Justkui Paulus ütleks, et mina olen teid õpetanud ja manitsenud, kuid ainult läbi Jumala saab see võimalikuks. ὀλοτελεῖς ei ole kvalitatiivne (täielik st perfektne), vaid kvantitatiivne (läbinisti st igast aspektist). τηρηθείη subjektiks on jällegi Jumal – see tähendab, et Paulus palub, et tessalooniklaste vaim, hing ja ihu (τὸ πνεῦμα καὶ ἡ

ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα) oleks hoitud koos omavahel kooskõlas (jälle ὀλόκληρον kvantitatiivselt).
ἀμέμπτως ei kirjelda siis verbi τηρηθείη olemust, vaid eesmärki. (Frame 1988, s. v.)

5:24 Ustav on see, kes teid kutsub, see kes ka teeb seda.

πιστὸς ὁ καλῶν ὑμᾶς, ὃς καὶ ποιήσει.

Sõna καλῶν on oleviku partitsiip, mis viitab sellele, et Jumala kutsumus ei ole ühekordne – st Jumal ei kutsu inimesi ning jäta neid üksinda vaid jätkuvalt on nendega (Wanamaker 1990, 207).

5:25 Vennad, palvetage ka meie pärast.

Ἀδελφοί, προσεύχεσθε [καὶ] περὶ ἡμῶν.

Sidesõnaga καὶ palub Paulus, et nende palved hõlmaks ka neid, ja et nad ei palvetaks ainult üksteise eest (5:11,17). (Frame 1988, s. v.)

5:26 Tervitage kõiki vendi püha suudlusega.

Ἀσπάσασθε τοὺς ἀδελφοὺς πάντας ἐν φιλήματι ἁγίῳ.

ἐν tõlkes instrumentaalselt kaasäitlevaga. φιλήματι ἁγίῳ (UT-s Rm 16:16, 1 Kr 16:20, 2 Kr 13:12 ja ἐν φιλήματι ἀγάπης Pt 5:14) (Bruce 1982, s. v.)

5:27 Ma vannutan teid Issandas lugema ette seda kirja kõikidele vendadele.

Ἐνορκίζω ὑμᾶς τὸν κύριον ἀναγνωσθῆναι τὴν ἐπιστολὴν πᾶσιν τοῖς ἀδελφοῖς.

Ἐνορκίζω järsk muutus meie-vormist mina-vormi (Bruce 1982, s. v.).

5:28 Meie Issanda Iēsoue Christose arm olgu teiega.

Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' ὑμῶν.

Χάρις (vrd 1:1)

Bibliograafia

BDAG. 2000. *A Greek-English lexicon of the New Testament and other early Christian literature*. W. F. Arndt, F. W. Danker, W. Bauer, F. W. Gingrich. 3, Eds. Chicago; London: University of Chicago Press. (Logos Bible Software).

Bruce, Frederick F. 1977. *Paulus*. Toimetanud Anneli Sihvart; tõlkinud Heikki Silvet. Tallinn: Logos.

—. 1982. *Word Biblical Commentary: 1 & 2 Thessalonians*. Dallas: Word, Incorporated. (Logos Bible Software).

Duff, Jeremy. 2005. *The Elements of New Testament Greek*. 3. Cambridge: Cambridge University Press.

Ellingworth, Paul; **Nida,** Eugene A. 1994. *Paul's Letters to the Thessalonians*. New York: United Bible Societies.

Frame, James E. 1988. *A Critical and Exegetical Commentary on the Epistles of St. Paul to the Thessalonians*. Edinburgh: T. & T. Clark Ltd. (Logos Bible Software).

Furnish, Victor P. 1983. *Interpreter's Concise Commentary: Acts and Paul's Letters*. Nashville: Abingdon Press.

Gregson, R. G. 1966. a 13. august. A Solution to the Problems of the Thessalonian Epistles. *Evangelical Quarterly: An International Review of Bible and Theology*, Vol. 38. No.2,: 76-80.

Lepajõe, Marju. 2000. *kreeka - eesti Uue Testamendi õppesõnastik*. Tartu: Akadeemiline Teoloogia Selts.

Lorek, Piotr. 2022. *Central and Eastern European Bible Commentary*. Toimetanud: Corneliu Constantineanu, Peter Penner. Carlisle: Langham Publishing.

Malina, Bruce J.; **Pilch,** John J. 2006. *Social-Science Commentary on the Letters of Paul*. Minneapolis: Fortress Press. (Logos Bible Software).

Manson, Thomas W. 1962. *Studies in the Gospels and Epistles*. Philadelphia: The Westminster Press.

Marshall, Howard I. 1983. *1 and 2 Thessalonians*. London: Marshall, Morgan and Scott.

Morris, Leon. 1959. *The First and Second Epistles to the Thessalonians: The English Text with Introduction, Exposition and Notes*. Grand Rapids: Eerdmans.

Naab, Ergo. 2014. Evangeelium ja impeerium: Jumal-inimese konstrueerimine. *Akadeemia* 7: 1206–1218.

- Neil**, William. 1950. *The Moffatt New Testament Commentary: The Epistle of Paul to the Thessalonians*. London: Hodder and Stoughton.
- Nestle-Aland**. 2012. *Novum Testamentum Graece* (28.). Barbara and Kurt Aland, Johannes Karavidopoulos, Carlo M. Martini, Bruce M. Metzger Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft.
- Raiste**, Anne. 2020. Eestikeelse piibli 300. aastapäevaks kavandatakse piibli uut tõlget. *err kultuur*.30.09.URL:<https://kultuur.err.ee/1141444/eestikeelse-piibli-300-aastapaevaks-kavandatakse-piibli-uut-tolget>. (vaadatud 26. aprill 2024. a.)
- Rigaux**, Bédá. 1956. *Saint Paul: les Épitres aux Thessaloniens*. Pariis: J. Gabalda.
- Unt**, Jaan. 1998. *Uue Testamendi kreeka keel algajaile*. Tallinn: EELK Usuteaduse Instituudi toimetised.
- Wanamaker**, Charles A. 1990. *A Commentary on the Greek Text: The Epistles to the Thessalonians*. Michigan: Wm. B. Eerdmans Publishing Co.
- Weiss**, Johannes. 1959. *Earliest Christianity: A history of the period A.D. 30-150*. New York: Harper.

Summary: Translation and Commentay on the First Letter to the Thessalonians. Bachelor's project by Timoteos Pilli. 2024.

The need for a new translation rises from the fact that it has been almost 35 years since the last New Testament translation into Estonian. This is partnered with the initiative to translate the New Testament again for the 300 year anniversary of the first Estonian Bible translation in the year 2039. It is understandable that the translation of the New Testament as a whole, let alone the Bible, is a huge undertaking and this project does not have the means to do it justice. Thus a approach was taken on a miniscule scale to translate a single Pauline letter. The first letter to the Thessalonians was a perfect choice for the project with a little over 900 words and 5 chapters. In addition to that, the syntax and grammar of this letter is such to fit the capabilities of the translator.

The project includes a historical summary of the probable place of writing for the letter and an overview of Paul's journey while visiting Thessaloniki and after having to leave. Moreover there is a detailed description of the methods of translating and examples of some of the more challenging parts of the Greek text. Instead of a exegetical study on the first letter to the Thessalonians, this Bachelor's project is of a linguistic nature. It includes a translation from Koine Greek to Estonian focusing on the Greek text (NA28) more than the message of St. Paul. To do this the translation process has been divided into two main parts. The first of which is a language and grammar analysis that aims to understand the morphology and meaning of words Paul uses and on that basis create a word for word translation into Estonian. The second part is a more indepth historical and hermeneutical analysis that uses different commentaries to understand the Greek text and it's context but only for the purpose of a better and exact translation, not to explain the meaning itself.

This means that the translation is directed towards the Greek text and the attempt of this project is to create a precise and grammatically equivalent translation into Estonian. Rather than an explanation on the theological and historical aspect of the letter, the commentary introduces language critical comments to give a translation that reflects the Greek text. Although in many cases it is near impossible to separate the two when trying to produce a translation that is coherent and legible. Such cases include metaphors, that would mean next to nothing if translated word for word, also prepositions that need to be taken metaphorically to understand the meaning of the scripture.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Timoteos Pilli, annan Tartu Ülikoolile tasuta loa minu loodud teose „Esimene kiri tessalooniklastele: tõlge ja kommentaar“, mille juhendaja on Ergo Naab, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada see digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

1. Annan Tartu Ülikoolile loa teha ülalmainitud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Olen teadlik, et nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Timoteos Pilli

29.04.2024